

В. ШЕКСПІР

ВИБРАНІ
ТВОРИ

Т О М

ІІ

К И Ї В • 1952

**ВІНДЗОРСЬКІ
ЖАРТІВНИЦІ**

КОМЕДІЯ НА 5 ДІЙ

Переклад Марії Товілеви

*Переклад віршів
ТА ЗАГАЛЬНА РЕДАКЦІЯ
Бориса Тена*

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Сер Джон Фальстаф.
Фентон, дворянин.
Шеллоу*, суддя округи.
Слендер, небіж Шеллоу.
Форд } дворяни, мешканці Віндзора.
Педж }
Вільям Педж, синок Педжа.
Сер Гю Еванс, валлійський пастор.
Доктор Каюс, лікар-француз.
Хазяїн гостиниці Підв'язки.
Бардольф }
Пістоль } нахлібники Фальстафа.
Нім }
Робін, паж Фальстафа.
Сімпл, слуга Слендера.
Регбі, слуга доктора Каюса.
Місіс Форд.
Місіс Педж.
Анна Педж, її дочка.
Місіс Квіклі, служниця доктора Каюса.
Слуги Педжа, Форда та інші.

Дія відбувається у Віндзорі та його околицях.

* Деякі прізвища дійових осіб п'єси «Віндзорські жартівниці» мають смислове значення. Так, Шеллоу означає «пустий», «поверховий», «обмежений», «необізнаний»; Слендер — «слабкий», «недолугий»; Сімпл — «простак», «дурнуватий»; Квіклі — «швидко», «жваво», «квапливо».

Д І Я П Е Р Ш А

С Ц Е Н А 1

Видвор. Перед домою Педжа.

Входять суддя Шеллоу, Слендер і сер Гю Еванс.

Шеллоу

Сер Г'ю, не переконуйте мене! Я з цієї справи зроблю кримінальне діло для Зоряної палати*. Хай він буде двадцять раз сер Джон Фальстаф, йому не обдурити мене, Роберта Шеллоу, есквайра.

Слендер

З Глостерського графства, мирового суддю і согат**.

Шеллоу

Так, небоже Слендер, та ще й *cust-alorum****.

Слендер

Так, і *ratologum* також; дворянина з діда прадіда, пане пасторе. Він же підписується на всіх документах власноручно *armiger*; будь то позов який, чи повноваження, чи зобов'язання, чи розписка, — на всьому: *armiger*.

Шеллоу

Це правда. Ми так підписуємось і підписувались протягом останніх трьохсот років.

* Зоряна палата — верховний кримінальний суд у тогочасній Англії.

** *Cogit* (лат.) — «у присутності». Слендер уживає цього слова зовсім не до речі.

*** Латинські слова: *custos rotulorum* («хоронитель актів»), які суддя подає скорочено, а Слендер — спотворено, і далі слово *armiger* («озброєний», «той, що має герб», «есквайр») означають звання й посади.

Слендер

І всі його нащадки, що до нього повмирали, робили так, і всі його предки, що народяться після нього, робитимуть так само. Усі вони матимуть право носити мантию з дванадцятьма білими лящами.

Шеллоу

Це старовинна мантия.

Еванс

З тванатцятьма білими вошами* ця старовинна мантия буде ще кращою. Воші дуже пасують до неї, бо це тварина звична для людини і означає — любов.

Шеллоу

Лящі — то лиш дрібна рибина, вартніша риба — мантия старинна.

Слендер

Можу я від неї, дядю, мати хоча четвертину?

Шеллоу

Можеш, тільки після шлюбу.

Еванс

Це, справді, згуба, як він візьме четвертину.

Шеллоу

Анітрохи.

Еванс

Клянусь пречистою, це так. Коли він візьме** від неї четвертину, то вам, за моїм простим розрахунком, залишиться три чверті. Але не в цьому річ! Якщо тійсно сер Джон Фальстаф образив вас, то я, як представник церкви, радий докласти усієї моєї доброзичливості, щоб привести вас обох до взаємної згоди і порозуміння.

Шеллоу

Цю справу слухатиме рада! Це ж бунт!

Еванс

Раді не випатає слухати справи про бунт. У бунті немає страху божого, а рада, бачите, охоче слухатиме про страх божий і не слухатиме про бунт. Запам'ятайте це собі.

* Еванс змішує значення схожих слів *lucres* (щуки) та *loses* (воші). У цій грі слів вбачають натяк на герб Томаса Люсі, який відіграв досить неприємну роль у житті Шекспіра за юнацьких років великого драматурга: у гербі Т. Люсі було три рибини.

** Еванс розмовляє з сильним уельським акцентом.

Шеллоу

Оце так?! Клянусь своїм життям, якби молодість моя вернулась, цю справу розв'язав би я мечем!

Еванс

Краще коли б таким мечем були ваші друзі і розв'язали її. Але на думку мені спала ще одна вам порада, що топоможе покласти край усім вашим непорозумінням. Тут є одна гарна дівчина, Анна Педж, дочка містера Джорджа Педжа.

Слендер

Міс Анна Педж! У неї темні кучері, і розмовляє вона таким тонким жіночим голосом.

Еванс

Вона якраз та дівчина, єдина в світі, яка вам потрібна. Сімсот фунтів грошима, та ще багато срібла й золота залишиться їй від її діда, коли він буде на своєму смертному ложі (пошли йому боже щасливе воскресіння!), а їй пощастить дожити то своїх сімнатцяти років. Тля нас усіх буде найкраще, коли ми забудемо усі сварки та непорозуміння і візьмемось усі разом і оженимо містера Абрагама з міс Анною Педж.

Шеллоу

Її дід справді залишає для неї сімсот фунтів?

Еванс

А так. Та ще й батько її теж пристарався тля неї чимало грошей.

Шеллоу

Я знаю цю молоду дівчину. Вона прекрасно обдарована.

Еванс

Сімсот фунтів та її можливості — це прекрасне обдарування.

Шеллоу

Гаразд! Як так, то ходім до шановного містера Педжа. А Фальстаф там?

Еванс

Хіба я можу сказати вам неправду? Та я зневажаю брехунів, як зневажаю неширих людей або як зневажаю людей неправдивих. Рицар сер Джон там. Але благаю вас слухати тих, хто бажає вам добра. Я зараз постукаю в твері містера Педжа. (Стукає.) Відчиніть! Хай буде благословення боже на цьому домі!

Педж
(за сценою)

Хто там?

Еванс

Благословення боже і я, друг ваш. А зі мною тут суддя Шеллоу та молотий містер Слендер, який може розповісти вам іншу історію, якщо вона буде вам до смаку.

Входить Педж.

Педж

Дуже радий, шановні, усіх вас бачити в доброму здоров'ї. Вам, містер Шеллоу, я дякую за оленину.

Шеллоу

Я дуже радий вас бачити, містер Педж. Іжте на здоров'я. Шкода тільки, що ця дичина не з кращик,— вона погано забита. А як ся має ласкава місіс Педж? Дякую вам за все від щирого серця, так, від щирого серця.

Педж

Сер, я дуже вам вдячний.

Шеллоу

Сер, я вам дуже вдячний. Так, так. Не ви мені, а я вам дуже вдячний.

Педж

Дуже радий вас бачити, ласкавий містер Слендер.

Слендер

А як почуває себе ваш рудий хорт? Мені казали, що його випередили у Котсолі*.

Педж

Це не з'ясовано, сер.

Слендер

Не хочете признатись? Не хочете признатись?

Шеллоу

Звичайно, не хоче. А це з вашої вини, так, так, з вашої вини, бо собака хороший.

Педж

Казна-що, а не собака, сер.

* Місто, де відбувалися змагання собак на прудкість.

Шеллоу

Ба ні! Собака хороший і гарний. Що можна більше сказати? Хороший і гарний. Сер Джон Фальстаф у вас?

Педж

У мене, сер, і мені дуже хочеться помирити вас.

Еванс

Оце мова справжнього християнина.

Шеллоу

Він скривдив мене, містер Педж.

Педж

До деякої міри він сам це визнає, сер.

Шеллоу

Визнати — це ще не виправити. Адже так, містер Педж? Він мене скривдив, справді скривдив, кажу вам, скривдив, вірте мені. Роберт Шеллоу, есквайр, запевняє, що його було скривджено.

Педж

А ось і сам сер Джон.

Входить сер Джон Фальстаф, за ним ідуть Бардольф, Нім та Пістоль.

Фальстаф

То ви, містер Шеллоу, маєте скаржитись на мене королю?

Шеллоу

Рицарю, ви побили моїх людей, убили мого оленя і виламали двері до моєї ловецької хатини.

Фальстаф

Але ж не цілував дочки вашого лісника.

Шеллоу

Киньте дурниці! Ви за це відповісте.

Фальстаф

Я зараз вам і відповім. Так, це все я зробив! От вам моя відповідь.

Шеллоу

Про все це знатиме рада.

Фальстаф

Для вас краще, щоб рада про це нічого не знала, бо ж вас засміють.

Еванс

RaUCA verba *, сер Джон, в добрих словах і думки густо!

Фальстаф

Аякже, добра капуста! — Слендер, я розбив вам голову. Що ви маєте проти мене?

Слендер

Так, сер. Я справді маю дещо проти вас, а особливо проти ваших мерзенних злодіїв: Бардольфа, Німа та Пістоля. Вони затягли мене до таверни, напоїли мене там і геть обчистили мої кишені.

Бардольф

Ех ти, сир бенберійський! **

Слендер

Нехай! Мені байдуже.

Пістоль

Ач який мефістофель! ***

Слендер

Нехай! Мені байдуже.

Нім

Легше, кажу! Рауса, рауса. Легше! Такий у мене звичай.

Слендер

Де Сімплъ, мій слуга? Може, ви мені скажете, дядю?

Еванс

Заспокойтесь, прошу вас! Тавайте розміркуємо. Атже, наскільки я розумію, серед нас є аж три людини, які можуть бути посередниками в цій справі. Один — це містер Педж, fidelicet **** — містер Педж другий — це я, fidelicet — я сам, третій і останній — це мій господар, хазяїн Підв'язки.

Педж

Ми втрюх вислухаємо їх і покладемо кінець незгоді поміж ними.

* RaUCA verba (лат.) — «в небагатих словах», «коротко кажучи».

** Тобто скоринка з сиру.

*** За часів Шекспіра мефістофелем обзивали дуже худорляву, кістляву людину.

**** Fidelicet, тобто videlicet (лат.) — «очевидно».

Е в а н с

Дуже добре! Тозвольте, я ось занотую все це у своїй записній книжці, і ми згодом розглянемо справу.

Ф а л ь с т а ф

Пістоль!

П і с т о л ь

Він слуха на обидва вуха.

Е в а н с

Чортячі вигатки! Що це за речення: «Він слуха на обидва вуха»? Навіщо ця штучність!

Ф а л ь с т а ф

Пістоль, ти забрав гаманець містера Слендера?

С л е н д е р

Він, він, клянусь оцими рукавичками! Нехай я більш ніколи не зайду до власних моїх покоїв, як не він! Там було сім гротів по шість пенсів і два едуардівські шилінги, які я купив у Іда Міллера по два шилінги й два пенси за кожен,— клянусь рукавичками!

Ф а л ь с т а ф

Це правда, Пістоль?

Е в а н с

Ні, яка ж це правда, коли вкрадено гаманець?!

П і с т о л ь

Гей ти, чужинче з гір! Сер Джон, мій пане!
На бій я кличу цю бляшану шпагу.
Слова відмовні в тебе на губах,
Слова відмовні, — піна й бруд, ти брешеш!

С л е н д е р

То, значить, цей забрав, клянусь своїми рукавичками!

Н і м

Оберсяжніше, сер. Киньте ці жарти! Якщо ви будете чіплятись до мене, як той реп'ях, то й я скажу вам: «Стережись, карка вломиш!» Ось що я вам зауважу!

Слендер

Коли так, то клянусь своїм капелюшем, що це вчинила ота червона пика! Бо хоч я не можу пригадати всього того, що робив тоді, як ви мене підпоїли, але я все-таки не зовсім осел.

Фальстаф

Що скажеш на це ти, Червоний * Джоне?

Бардольф

Що скажу? Скажу те, що цей джентльмен допився до нікуди і втратив усі свої п'ять чуттів.

Еванс

Чуттів? П'ять почуттів. Яке нещтво!

Бардольф

Набравшись, як то кажуть, по саму зав'язку, він очмарів, а далі все помчало кар'єром.

Слендер

Ви і тоді говорили по латині, але не в тім справа. Тепер, поки житиму, зарікаюся після такої штуки будь-коли пити інакше, як тільки в чесній, поважній, побожній компанії. Якщо доведеться коли випити, то тільки з людьми, які бояться бога, а не з п'яними шахраями.

Еванс

Хай судить мене бог, якщо це не схвальний намір.

Фальстаф

Отже, ви самі чули, панове, що всі обвинувачення спростовано. Ви самі чули.

Входить Анна Педж. Вона вносить вино.

Входять місіс Форд та місіс Педж.

Педж

Не треба, дочко. Віднеси вино до кімнати. Ми там його вип'ємо.

[Анна Педж виходить.]

Слендер

О небо, та це ж місіс Анна Педж!

Педж

Як здоров'я, місіс Форд?

* Натяк на яскравочервоний ніс Бардольфа.

Фальстаф

Слово честі, місіс Форд, я дуже радий вас бачити. Дозвольте, ласкава місіс.

(Цілує її.)

Педж

Дружино, запроси цих джентльменів до їдальні. — Заходьте, прошу. У нас сьогодні на обід гарячий паштет з оленини. Заходьте, панове. Маю надію, що вином ми зап'ємо всі наші непорозуміння.

[Всі виходять, крім Шеллоу, Слендера та Г'ю Еванса.]

Слендер

Я охоче дав би сорок шилінгів, щоб мати зараз з собою мою книжку пісень та сонетів.

Входить Сімплъ.

Сімплъ! Нарешті! Де ти пропадав? Я мусив сам собі прислужувати, чи що? Чи не з тобою зараз моя книжка загадок?

Сімплъ

Книжка загадок? Та хіба не ви самі позичили її Алісі Шеркейк ще в день усіх святих, за два тижні до Михайлового дня?

Шеллоу

Ходім, небоже, ходім,— ми на тебе чекаємо. Тільки одне ще слово, небоже. Тут є, між іншим, пропозиція... щось схоже на пропозицію, що зробив сер Г'ю. Ти мене розумієш?

Слендер

Так, сер, і ви самі побачите, який я буду розсудливий. Як треба, то я все зроблю, чого вимагатиме розум.

Шеллоу

Ні, ти зрозумій мене.

Слендер

Я розумію, сер.

Еванс

Слухайте його порат, містер Слендер. Я вам докладно з'ясую справу, якщо у вас є здібність заглибитися в неї.

Слендер

Ні, я все зроблю, як мені скаже дядя Шеллоу. Прошу пробачення, він мировий суддя округи, а я проста людина.

Е в а н с

Не про це річ. Мова йде про ваше одруження.

Шеллоу

Так, у тім-то й справа, сер.

Е в а н с

Одруження, це саме те, про що йде мова,— з міс Анною Педж.

Слендер

Як треба, то я готовий одружитися з нею на розумних умовах.

Е в а н с

Але чи можете ви мати прихильність то цієї жінчини? Нехай ми почуємо це з ваших власних уст, чи з ваших губів, бо деякі філософи кажуть, що губи то є частина уст. Отже, скажіть точно: чи можете ви мати прихильність то цієї діви?

Шеллоу

Небоже Абрагаме Слендер, чи можете ви покохати її?

Слендер

Сподіваюсь, сер, я зроблю все так, як повинна зробити розсудлива людина.

Е в а н с

Ні, клянуся всіма угодниками і угодницями божими, ви мусите твердо сказати, чи можете ви віддати її усі ваші бажання?

Шеллоу

Так, ти мусиш це сказати. Хочеш ти з нею одружитись, якщо буде добрий посаг?

Слендер

Та я готовий і більше, ніж це, зробити за вашим, дядю, розсудливим наказом.

Шеллоу

Ні, зрозумій же, зрозумій мене, любий небоже. Все, що я роблю,— це тільки для твого добра, небоже. Чи можеш ти покохати цю дівчину?

Слендер

Я одружуся з нею, сер, з вашого наказу. Якщо на початку не буде великого кохання, то при ближчому знайомстві воно з божою допомогою

може ще зменшитися, коли ми одружимося і матимем більше нагоди розпізнати одне одного. Сподіваюся, що при зближенні зростатиме і взаємна нехіть. Але ви кажете «женись» — і я женюся. Це я вирішив цілком добровільно й відвратно.

Е в а н с

Дуже розсудлива вітповідь, за винятком помилки в слові «відвратно». На нашу думку, тут підходить слово «безповоротно». Але намір у вас був добрий.

Шеллоу

І я вважаю, що мій небіж мислив правильно.

Слендер

Авжеж! А ні, то нехай мене повісять, он що!

Входить Анна Педж.

Шеллоу

А ось і прекрасна міс Анна!

(До Анни.)

Заради вас, міс Анно, я хотів би бути знову молодим.

Анна

Обід подано. Батько просить шановне товариство до столу.

Шеллоу

Я до його послуг, прекрасна міс Анно.

Е в а н с

Господи благослови. Не буду спізнюватись на передобідню молитву.

(Шеллоу і сер Г'ю Еванс виходять.)

Анна

А ви, сер, не будете ласкаві зайти?

Слендер

Ні, дякую, щиро й сердечно дякую. Мені й тут добре.

Анна

Обід чекає на вас, сер.

Слендер

Та я не голодний. Дякую, слово честі. *(До Сімпля.)* Ей, ти! Хоч ти мій слуга, іди та прислужувуй моему дяді Шеллоу.

[Сімплі виходить.]

Часом і мировому судді доведеться дякувати своєму приятелеві за слугу. Поки не вмерла моя мати, я тримаю всього трьох слуг і хлопчика. Ну й що з того? Я живу як бідний родовитий дворянин.

А н н а

Я не можу вернутися без вас, сер. Вони не сядуть за стіл, поки ви не прийдете.

С л е н д е р

Вірте мені, я нічого не їстиму. Проте я глибоко вам вдячний, неначе я вже пообідав.

А н н а

Я прошу вас зайти, сер.

С л е н д е р

Дякую, я краще походжу тут. Цими днями я розбив собі коліно, вправляючись на шпагах та мечях з моїм учителем фехтування. За три удари належало по місці варених слив, і після того, слово честі, я не можу носити навіть духу гарячої страви.

Чути собачий гавкіт.

А чого це так гавкають ваші собаки? Чи не привели ведмедів до міста?

А н н а

Здається, так, сер. Я чула, що про це говорили.

С л е н д е р

Я дуже люблю забави, але й починаю сварку через них так само швидко, як і кожен в Англії. А ви боїтесь, коли бачите спущеного ведмеда? Авжеж, боїтесь?

А н н а

Звичайно, сер.

С л е н д е р

А я б не їв і не пив, тільки б на це подивитися. Я разів із двадцять бачив, як спускали Секерсона*, і навіть сам тримав його за ланцюг. А скільки крику й лементу було тоді серед жінок,— просто жах, запевняю вас! Жінки справді їх не переносять. Це занадто грубі і бридкі тварини.

Входить П е д ж.

П е д ж

Заходьте, шановний містер Слендер. Заходьте,— ми чекаємо на вас.

* Секерсон — ім'я ведмеда, якого водили на ланцюгу і цькували собаками в так званому Паризькому саду, недалеко від театру «Глобус».

Слендер

Я нічого не їстиму,— дякую вам, сер.

Педж

Клянусь півнем та сорокою *, вам не вільно вибирати, сер. Заходьте, заходьте.

Слендер

Ні, прошу вас, вперед ідіть ви.

Педж

Заходьте ви, сер.

Слендер

Міс Анно, пройдіть ви першою.

Анна

Та ні, сер. Прошу вас, проходите ви.

Слендер

Ні, справді, я не піду першим, — справді так. Я не можу вас так зневажити.

Анна

Я прошу вас, сер.

Слендер

Гаразд. Краще бути неввічливим, ніж надокучливим. Але ви самі себе зневажаєте, справді так.

(Виходять.)

СЦЕНА 2

Там же. Входять сер Г'ю Еванс та Сімплъ.

Еванс

Іди зараз і розпитай, де бутинок доктора Каюса і як до нього пройти. Там живе місіс Квіклі. Це так ніби його мамка, чи нянька, чи його куховарка, чи посудниця, його прачка чи прасувальниця.

Сімплъ

Слухаю, сер.

Еванс

Ні, так буде ще краще: віддай їй цього листа. Вона добре знайома з міс Анною Педж, і в цьому листі ми просимо її топомогти твоєму панові в його

* Народна клятьба, що повторюється в багатьох старовинних англійських драмах.

намірах щодо міс Анни Педж. Иди ж, будь ласка, швидше, а я піду кінчати обід. Зараз мають подати яблука і сир.

(Виходять.)

С Ц Е Н А 3

Кімната в гостинниці Підв'язки.

Входять Фальстаф, Хазяїн гостинниці, Бардольф, Нім, Пістоль та Робін.

Фальстаф

Хазяїне Підв'язки!

Хазяїн

Що скаже мій вояка? Кажіть тільки по-вченому та мудро.

Фальстаф

От що, хазяїне. Мені треба звільнити декого з мого почту.

Хазяїн

Звільняй, мій буйний Геркулесе, спроваджуй. Хай трюхають від тебе підтюпцем, підтюпцем.

Фальстаф

Я витрачаю по десять фунтів на тиждень.

Хазяїн

Ах ти, імператор, цезар, кесар і диктатор! Бардольфа я беру до себе: він буде цідити й розливати вино. Добре я сказав, мій буйний Гекторе?

Фальстаф

Так і зроби, мій добрий хазяїне.

Хазяїн

Я сказав — і все. Хай іде зі мною.

(До Бардольфа.)

Покажеш мені, як ти піниш вино, та й живи собі. Слово моє надійне. Ходім!
(Виходить.)

Фальстаф

Иди за ним, Бардольфе. Бути буфетником — непогана професія. Із старого плаща виходить новий камзол, а з підтоптаного слуги — свіжий буфетник. Ну, йди. Прощавай!

Бардольф

Про таке життя я тільки й мріяв. Тепер я заживу!

Пістоль

Ах, підлий цигане! Крутить ти хочеш краном?

[Бардольф виходить.]

Нім

Його зачато було напідпитку. Дотепно сказано? Вдача у нього зовсім не геройська. Ось у чому річ!

Фальстаф

Я радий, що позбувся-таки цього старого кресала. Занадто вже він відкрито крав. Він у шахрайстві, як той поганий співець, ні такту не дотримував, ні міри.

Нім

Справжня витримка — це вкрасти під час найкоротшої паузи.

Пістоль

«Перемістити» — сказав би тут розумний!
А «вкрасти»? Дулю за такі слова!

Фальстаф

Добре, панове, але сам я майже босий.

Пістоль

Глядіть же, ніг собі не відморозьте.

Фальстаф

Інших ліків тут нема, доводиться шахраювати. Треба якось викручуватись.

Пістоль

Аякже, треба ж їсти воронятам.

Фальстаф

Хто з вас знає в цьому місті Форда?

Пістоль

Я знаю, що людина він статечна.

Фальстаф

Чесні мої клопці, я хочу вам сказати, що отут у мене...

Пістоль

Та ярди два в обхваті, як не більше.

Фальстаф

Не до жартів мені тепер, Пістоль. Може, дійсно в поясі у мене два ярди. Але справа йде зараз не про міри, а про заміри. Коротко кажучи, я маю намір позалицятися до дружини Форда. Я відчуваю її прихильність. Вона балакає зі мною, заграє, а очима так і пускає бісики. Цілком розумію смисл її поведінки. Найсуворіше слово з її уст промовляє чистісінькою англійською мовою: «Я вся належу серові Джону Фальстафу!».

Пістоль

Він добре її вивчив і перекладає її бажання з мови честі на англійську мову.

Нім

Якір, видно, зачепився глибоко. Вдалий дотеп?

Фальстаф

Кажуть, що вона всевладно порядкує гаманцем свого чоловіка. А в нього цілий легіон золотих янголів*.

Пістоль

Чортів найми ще стільки ж на підмогу —
І гайда, хлопче мій, — тобі скажу я.

Нім

Справи кращають. Це добре! Коли б і мені пристроїтися до тих янголів!

Фальстаф

Я написав до неї листа. А оцей другий — до дружини Педжа. Вона теж заграє зі мною очима. Нещодавно вона оглядала мене всього досить уважно. Проміння її очей освітлювало золотом то мою литку, то мій огрядний живіт.

Пістоль

То ж сонце на помийницю світило!

Нім

От за цей дотеп — спасибі!

Фальстаф

Вона приглядалась до всіх частин мого тіла з такою пристрасною увагою, що жадоба її очей запалила мене всього, як запалювальне скло. Ось лист до неї. Вона так само порядкує гаманцем свого чоловіка. Це Гвіана, повна золота й щедрот. Я маю намір дурити їх обох і зробити їх своїм

* Ангел — монета вартістю 10 шилінгів.

банком. Одна буде моя Ост-Індія, друга — Вест-Індія. З обома я буду вести торговельні зносини. Іди й віднеси цей лист до місіс Педж, а ти оцей — до місіс Форд. Заживемо, хлопці, заживемо!

Пістоль

Невже Піндаром* я троянським стану
З мечем оцим? Тоді все — к люциферу!

Нім

Я на такі підлі справи не піду. Ось ваш безчесний лист. Я бережу свою чесну репутацію.

Фальстаф

(до Робіна)

Неси ти, хлопче, ці листи швиденько,
Лети човном до золотних берегів!
Ви ж, шахраї, геть щезніть всі, як град,
Тиняйтесь скрізь, шукаючи притулку!
Дух часу я практичного засвою
Й на славу заживу — я й паж зі мною.

[Фальстаф і Робін виходять.]

Пістоль

Хай коршаки кишки тобі порвуть!
У грі костей фальшивих є чимало,
Щоб бідних і багатих обдурить.
Ще буде в мене повно у кишені,
А в тебе порожньо, фрігійський турку!

Нім

У мене в голові цілий рій думок про помсту.

Пістоль

Помстишся ти?

Нім

Клянусь зірками й небом!

Пістоль

Як — хитрістю, мечем?

Нім

І тим і другим!
Любовні наміри його розкрию Педжу.

* Один з героїв «Іліади» Гомера.

Пістоль

Хай знає й Форд, що грубий чорт
Від нього хоче взяти
Голубку-любку й капшук до рук
І ложе сплямувати.

Нім

Я не дам, щоб мій настрій охолонув. Я підіб'ю Педжа діяти отрутою, я доведу його до жовтяниці, бо мое обурення — річ небезпечна. Така вже моя вдача!

Пістоль

Між невдоволених ти — справжній Марс!
Тобі я помічник! Ну, марш!

[Виходять.]

СЦЕНА 4

Кімната в домі доктора Каюса.

Входять місіс Квіклі, Сімплъ та Регбі.

Місіс Квіклі

Гей, Джон Регбі! Піди, будь ласка, до вікна і подивись, чи не йде наш господар, доктор Каюс. А то як він прийде й застане кого-небудь в домі, — напевно почне зловживати і божим довготерпінням і королівською англійською мовою.

Регбі

Піду повартую.

Місіс Квіклі

Іди. А ввечері я зварю тобі на останньому вогні молочний пунш.

[Регбі виходить.]

Хороший, чесний, послужливий хлопчина; такий як він — найкращий слуга для дому. І, запевняю вас, не пустомеля, не баламут. Єдина в нього вада: надто вже він богомільний. Щодо цього він дуже впертий. А хто з нас без вад? Та годі про це. Ваше ім'я, кажете, Пітер Сімплъ?

Сімплъ

Так, за браком кращого.

Місіс Квіклі

А хазяїн — містер Слендер?

Сімплъ

Точнісінько так.

Місіс Квіклі

Це не той — з великою округлою бородою, як ніж, щоб кроїти рукавички?

Сімплъ

Ні. У мого хазяїна маленьке, дрібне обличчя і руда борідка. Руда, як у Каїна.

Місіс Квіклі

Він, здається, людина лагідної вдачі?

Сімплъ

Авжеж. Але і він, як і всякий інший, занадто швидкий на руку. Оце якось побився зі сторожем.

Місіс Квіклі

Що ви кажете? Тепер я його пригадую. Чи це не той, що так задирає голову, а хода у нього така бундючна?

Сімплъ

Він, він. Це справді він.

Місіс Квіклі

Як так, то дай боже Анні Педж не знайти гіршої пари... Перекажіть шановному пасторові Евансу, що я зроблю все, що зможу, для вашого хазяїна. Анна хороша дівчина, і я хочу...

Вбігає Регбі.

Регбі

Ой лишенько: хазяїн їде!

Місіс Квіклі

Тепер усім вам перепадає. Швидше ховайтесь сюди, хороший юначе, до цієї комірчини. Хазяїн тут довго не затримається.

(Закриває Сімплъ в комірчину.)

Джоне Регбі! Чуєш, Джоне, до тебе говорять! Біжи, Джоне, та довідайся, що там з нашим хазяїном.

[Регбі виходить.]

Чи не захворів він часом, що так довго не йде додому?

(Починає співати.)

«Ой в долині на лужку, на лужку»...

Входить доктор Каюс.

Каюс

Що це так співать? * Терпіть не можу цих забавок! Прошу ходить в комірчина і носити мені un boîtier vert, коробка, зелений коробка. Чула, що я казаль? Зелений коробка.

Місіс Квіклі

Аякже, чула, чула! Зараз принесу. (До себе.) Добре, що він не пішов сам по неї. Застав би там юнака і сказився б від злості.

Каюс

Fe, fe, fe, fe! Ma foi, il fait fort chaud. Je m'en vais à la cour, — la grande affaire. **

Місіс Квіклі

Це вона, сер?

Каюс

Oui, mette le au mon кишенья, derêche, *** швидше. Де ж той шельма, Регбі?

Місіс Квіклі

Ей, Джон Регбі! Джоне!

Входить Регбі.

Регбі

Я тут, сер.

Каюс

Ви Джон Регбі і ви блазень Регбі. Ходить брати мій рапіра і слідувать за мною до двору.

Регбі

Рапіра вже готова, сер. Вона у сінях.

Каюс

Шорт, я, здається, гаявся і тепер спізнятись. Шорт забори! Qu'ai j'oublié? **** Я забуль узяти в комірчина ліки. А без них я ніяк не можу ходиль.

Місіс Квіклі

(набік)

Ой, що то буде! Він його побачить і збожеволіє.

* Каюс говорить зовсім каліченою мовою.

** Ух, ух! Ну й гаряче, далєбі! Піду в двір у важливій справі (франц.).

*** Так, поклади її в мою кишенью, посліши.

**** Що я забув?

Каюс

О, diable, diable! * Хто це у моя комора? Негідник, laggon!

(Тягне Сімпля в коміркини.)

Регбі, рапіру!

Місіс Квіклі

Ласкавий пане, заспокойтесь!

Каюс

Як це я заспокойтесь?

Місіс Квіклі

Цей юнак чесна людина.

Каюс

Чесна людина у моя комора? Не може чесна людина ходять у чужа комора.

Місіс Квіклі

Благаю вас, не будьте такі флегматичні! Вислухайте правду, як воно було. Цей юнак прийшов до мене від пастора Г'ю з проханням.

Каюс

Харазд.

Сімплъ

Справді так, хотів...

Місіс Квіклі

Мовчіть, прошу вас!..

Каюс

Хай мольчить ваш язик. — Ну, розкажуть вашу байку.

Сімплъ

...хотів попросити оцю ласкаву добродійку, вашу служницю, закинути добре слівце за мого хазяїна перед міс Анною Педж щодо одруження.

Місіс Квіклі

Оце й все, справді. Але навіщо мені встромляти пальця у вогонь, мені це не потрібно.

Каюс

Так це сер Г'ю прислав вас? Регбі, baillez ** мені паперу. А ви чекать тим часом.

(Пише.)

* О, чорт, чорт!

** Подайте (франц.).

Місіс Квіклі

(тихо до Сімпля)

Я дуже рада, що він такий спокійний. Коли б його справді взяло за печінки, ви б самі тоді почули його крик та всяку малахолію. А проте я, хлопче, зроблю для вашого хазяїна все, що зможу. Шкода тільки, що цей французький доктор — мій хазяїн. Я мушу називати його своїм хазяїном, бо мені доводиться порядкувати в його домі: я прасую, варю пиво, печу, прибираю, готую страви і питво, готую постіль — все роблю сама.

Сімплъ

(тихо до Квіклі)

Багато роботи на одні руки.

Місіс Квіклі

(тихо до Сімпля)

Ви так вважаєте? Воно таки багато роботи: вставати рано, лягати пізно... А проте, скажу вам нишком, — тільки ні слова про це, — мій хазяїн сам закоханий у міс Анну Педж. Але нічого з цього не вийде. Я знаю думки Анни: вони ні тут, ні там.

Каюс

Ви, мавпо! Віддайте моя лист серові Г'ю. — Це виклик, шорт забори! Я буду різати йому горло в парку. Я навчу цей негідний попівський мавпа, як втручатись у чужий справи! — Можете йти геть. Нічого тут стирчати. — Далєбі, я буду його вихолостить так, що у нього не залишиться нічого, щоб кинути своїй собака!

[Сімплъ виходить.]

Місіс Квіклі

Ах, та він же тільки замовив за свого приятеля слово.

Каюс

Мені байдуже до того. Хіба не ви запевняли мене, що Анна Педж буде належати мені? Шорт забори, я вб'ю цього блазня піп. Я вже просив мого хазяїна Під'язка поміряти наша зброя. Шорт забори, я сам хочу мати Анна Педж.

Місіс Квіклі

Сер, дівчина вас кохає, і все буде гаразд. Нехай говорять люди. Лиха з цього не буде.

Каюс

Регбі, ходім зі мною до двору. — Далєбі, якщо Анна Педж не дїстанеться мені, я викидать тебе геть з мїй дому! — За мною, Регбі.

[Каюс і Регбі виходять.]

Місіс Квіклі

Будеш ти бачити Анну, як свої вуха! Ні. Я знаю, що про це думає Анна. Жодна з жінок Вїндзора не знає краще думок Анни, ніж я; жодна, хвалити бога, не вплине на неї бїльше, ніж я.

Фентон

(за сценою)

Чи є хто вдома? Гей!

Місіс Квіклі

Хто там? Заходьте, прошу вас.

Входить Фентон.

Фентон

Ну як, ласкава добродїйко! Як ся маєш?

Місіс Квіклі

Дуже добре; тим бїльше, що ваша милость зволить про це питати.

Фентон

Що нового? Як себе почуває прекрасна міс Анна?

Місіс Квіклі

Оце правда, сер: і прекрасна вона, і чесна, і лагідна. Вона ваш друг, скажу я вам між іншим, дякувать за це богів!

Фентон

Чи пощастить мені, як гадаєш? Не марне моє залицяння?

Місіс Квіклі

Правда, сер, все в божих руках. А проте, містер Фентон, я готова на бїблїї заприсягтися, що вона кохає вас. Чи є у вашої милості бородавка над оком?

Фентон

Ну, є. Але що з того?

Місіс Квіклі

Та з цим пов'язана ціла історія. Повірте мені, іншої нема такої, як Нен. Можу її притестувати: найчесніша дівчина серед тих, що будь-коли хлїб

іли. Ми цілу годину говорили з нею про цю бородавку. З ким і посмієшся, як не з цією дівчиною! Сказати правду, занадто вже вона вдається в маляхолію та мрійність. Щодо вас, то все буде гаразд, — сміліше!

Фентон

Добре, я з нею буду бачитись сьогодні. Ось тобі гроші. Закинь за мене добре слово. Як побачиш її раніше, ніж я, то сповісти мене.

Місіс Квіклі

Аякже? Звичайно, сповіщу. Як побачимось удруге, я докладніше розкажу вашій милості про бородавку та й про інших женихів.

Фентон

То до побачення. Зараз я дуже поспішаю.

Місіс Квіклі

Ідіть здорові, ваша милість!

[Фентон виходить.]

Видно, що це чесний дворянин. Проте Анна його не любить. Я це знаю краще, ніж хто. — Ох, лишенько! Як же я могла забути!

[Виходить.]

Д І Я Д Р У Г А

С Ц Е Н А 1

Перед домом Педжа.

Входить місіс Педж з листом.

Місіс Педж

Он як! У найщасливіші дні моєї юної краси любовні листи мене обминали, а тепер я стала їх одержувати? Подивимось.

(Читає)

«Не питайте мене, чому я покохав вас. Любов іноді звертається до розуму як до лікаря, але ніколи не кличе його в порадники. Ви вже не молода, я теж, — ось вам і початок симпатії. Ви веселі, і я так само, ха-ха! — симпатії ще більше. Ви любите херес, і я теж, — якої ще симпатії вам треба! Задовольнісь тим, місіс Педж, що я люблю тебе, якщо любов солдата може тебе задовольнити. Я не кажу тобі: «Пожалій мене», бо це не мова солдата. Я кажу: «Кохай мене». Написав

Я, рицар твій,
Що в тьмі нічний
І в день ясний
Піде, як стій,
За тебе в бій.

Джон Фальстаф».

Ну не Ірод іудейський! О, розпутний, розпутний світ! Стара людина, вся зношена, як та ганчірка, а удає з себе галантного кавалера. Ну, яку нерозважність у моїй поведінці або в розмові міг помітити оцей фламандський п'яниця, чорт би його узяв, щоб так нахабно причепитися до мене? Він же й трьох разів не був у моєму товаристві. Що такого я могла йому сказати? Своїм веселошам, — прости мені, боже, — я волі не давала! От внесу білля у парламент про скасування гладких мужчин. Як мені помститися на ньому? Бо я таки помщусь, — це так само вірно, як і те, що в нього не кишки, а ковбаси!

Входить місіс Форд.

Місіс Форд

О, місіс Педж! А я оце йшла до вас, вірте мені.

Місіс Педж

А я, вірте мені, саме збиралася до вас... Ви дуже погано виглядаєте.

Місіс Форд

Невже? Ніколи не повірю! Я маю докази, що навпаки.

Місіс Педж

Слово честі, по-моєму, це так.

Місіс Форд

Гаразд. Може, й так. Але, кажу вам, я маю докази, що навпаки. О місіс Педж, дайте мені пораду!

Місіс Педж

В чім справа, голубко?

Місіс Форд

Ой, голубко! Якби я не зважала на одну дрібничку, то я б могла бути у великій пошані.

Місіс Педж

Плюньте, голубко, на оту дрібничку! Беріть пошану! В чому річ? Кляньте дрібницю! В чому річ?

Місіс Форд

Якби я зважилась ускочити до пекла на одну-дві хвилини вічності, я б мала рицарське звання.

Місіс Педж

Що ти торочиш! Подумаєш, — сер Аліса Форд! Такі рицарі не дуже високого коліна. Краще тобі не міняти свого дворянського звання.

Місіс Форд

Ми тільки час гаємо. Ось читай, читай.

(подає листа.)

Сама зрозумієш, як я можу стати рицаршею.

Місіс Педж читає.

Я буду найгіршої думки про гладких мужчин, доки очі мої зможуть відрізняти мужчин по їх зовнішньому вигляду. Але ж він не лаявся, хвалив жіночу скромність і так розважно й благонаравно засуджував усяку непри-

стойність, що я ладна була записатись, що слова у нього не розходяться з думками. А виходить, що його думки так пасують до його слів, як сонні псалом до пісні «Зелені рукава». Скажіть, яка буря викинула на наш Вандзорський берег отакого кита, що у нього в череві стільки бочок сала?! Як мені помститися на ньому? Найкращий засіб, гадаю, підтримувати в ньому надію на успіх, аж поки нечестивий вогонь жаги не розтопить його всього на смалець. Чи ви чули про щось подібне?

Місіс Педж

Буква в букву, крім прізвищ Форд і Педж, — у цьому тільки й різниця. Для твого заспокоєння, що лиха слава не торкнеться тебе в цій плутанині, — ось тобі близнюк твого листа. Але спадкоємцем буде твій, бо мій, запевняю, не перший. Я переконана, що у нього тисяча таких листів, та навіть більше, з пробілами для різних прізвищ, і це вже друге видання. Він, безперечно, і не пише їх, а тисне друком, якщо вже він хоче притиснути нас обох. Я б воілла краще бути гіганткою і лежати під горою Пеліон*. Далєбі, легше знайти двадцять розпутних горлиць, ніж одного доброчесного мужчину.

Місіс Форд

Так, точнісінько те саме! Та сама рука, і слова ті ж самі. За кого він нас має?

Місіс Педж

Не знаю, але я майже готова посваритися з власною чесністю. Я на саму себе готова дивитись як на незнайому. Бо якби він не знав у мене якоїсь риси, що я й сама її не знаю, то ніколи не пішов би на такий скажений абордаж!

Місіс Форд

Ви кажете — «на абордаж?» Ну, на свою палубу я його ніколи не пущу.

Місіс Педж

Я так само. Якщо він залізе до мене в трюм, то я вже більш ніколи не вийду в море. Помстимося на ньому! Призначимо йому побачення, будемо манити надіями на успіх і зводити заманливими відкладаннями, аж поки він не віддасть своїх коней у заставу хазяїнові Під'язки.

1878

Місіс Форд

Я залюбки учинила б йому всяке паскудство, якби воно не заплямувало чистоти нашої репутації. О, якби мій чоловік побачив цього листа, йому б на весь вік вистачило приводу до ревнощів!

* Висока гора у північній Греції.

Місіс Педж

А ось, дивіться, і він іде. А з ним і мій добряга чоловік. Він такий же далекий від ревнощів, як я далека від того, щоб дати до них привід. Сподіваюсь, це відстань величезна.

Місіс Форд

Ви щасливіша за мене.

Місіс Педж

Давайте порадимось щодо цього гладкого рицаря. Ходім сюди.

Входять Форд, Пістоль, Педж та Нім.

(Відходять набік.)

Форд

Маю надію, що все це неправда.

Пістоль

Надія в інших справах — пес безхвостий.
Сер Джон закоханий в твою дружину.

Форд

Не може цього бути, сер, — моя жінка немолода.

Пістоль

Впадає біля знатних він і простих,
Багатих, бідних, юних і старих.
Він любить вінегрет, — Форд, стережися!

Форд

Кохати мою жінку?

Пістоль

Всім полум'ям печінки! Попередь,
Бо зацькують тебе, як Актеона*, псами.
О, слово це ганебне!

Форд

Яке це слово?

Пістоль

Це слово — роги. Прощай!
Пильнуй, не спи, — вночі найбільш крадуть злодії.

* Актеон — міфічний грецький герой, обернений богинею Артемідою в оленя і розтерзаний власними його псами.

Пильнуй, — вже літо йде, — співатиме зозуля.

(До Німа)

Ходім, капрал сер Нім!

(До Педжа)

Педж, вір йому: говорить він розумно.

[Виходить.

Ф о р д

(до себе)

Більше терпіння, і я все виясню.

Н і м

(до Педжа)

Це правда. Не в моім характері брехати. Він до деякої міри образив мене. Я повинен був віднести його характерний лист до неї, але в мене є меч, який при потребі може укусити. Він закоханий у вашу жінку, коротко і ясно. Мене звуть капрал Нім. Я вам кажу й підтверджую. Звуть мене Нім, а Фальстаф закоханий у вашу жінку. Прощайте! Не в моім характері задовольнитись хлібом та сиром: такий уже в мене характер. Прощайте!

[Виходить.

П е д ж

Такий, каже, у нього характер! Таким характером він кожного до нестями налякає.

Ф о р д

Я викрию Фальстафа!

П е д ж

Ще ніколи не чував я такого балакучого манірного кривляки.

Ф о р д

Якщо я викрию його, тоді — держись!

П е д ж

Не могу я йняти віри такому китайцеві, хоч би й міський священик завіряв, що він чесна людина.

Ф о р д

Він добрий, розумний хлопець! Ну, гаразд.

Місіс Педж та місіс Форд наближаються.

П е д ж

Що скажеш, Мег?

Місіс Педж

Куди це ти зібрався, Джордже? Слухай-но.

Місіс Форд

Як ся маєш, любий мій Френку? Чого ти такий зажурений?

Форд

Зажурений? Зовсім ні. Іди додому, йди.

Місіс Форд

Бачу, що в тебе знов якісь дурощі в голові. Ви йдете, місіс Педж?

Місіс Педж

Іду, йду з вами. Джордже, ти прийдеш на обід?

(Тихо до місіс Форд.)

Гляньте, хто сюди йде. Вона буде нашим посланцем до цього жалюгідного рицаря.

Місіс Форд

(тихо до місіс Педж)

Вірте мені, я тільки що про неї думала. Вона усе влаштує.

Входить місіс Квіклі.

Місіс Педж

Ви до моєї дочки Анни?

Місіс Квіклі

Так, так. Дозвольте запитати, як здоров'ячко ласкавої міс Анни?

Місіс Педж

Заходьте до нас, то й самі побачите. До речі, нам треба з вами годинку поговорити.

Всі три заходять у дім.

Педж

Ну й що ж, містер Форд?

Форд

Ви чули чи ні, що казав мені отой негідник?

Педж

Чув. А ви чули, що казав мені той другий?

Ф о р д

Як ви гадаєте, чи правду вони говорили?

П е д ж

Повісити їх, мерзотників! Не думаю, щоб рицар на це зваживсь. А ті, що обвинувачують його в злих намірах проти наших жінок, — це пара його слуг, яких він вигнав, справжні пройдисвіти, що тиняються без місця.

Ф о р д

То вони служили в нього?

П е д ж

Авжеж, служили.

Ф о р д

Від цього мені не легше. Він живе в гостиниці Підв'язки?

П е д ж

Авжеж, там. Якщо він почне під'їжджати до моєї жінки, то я дам їй у цьому цікавиту волю і ручуся головою, що, крім лайки, він нічого від неї не доб'ється.

Ф о р д

В мене теж немає ніяких сумнівів щодо моєї жінки. Але навіщо зводити їх разом? Чоловіки іноді занадто довірливі. Щодо мене, то я нічого не беру на свою голову, — мене так легко не заспокоїти.

П е д ж

Гляньте-но, он іде, горлаючи, хазяїн Підв'язки. Коли він у такому веселому настрої, то у нього напевно або горілка в голові, або гроші в гаманці.

Входить Хазяїн гостиниці.

Доброго здоров'я, хазяїне.

Х а з я ї н

Здоров, вояко! — Гей, ти таки джентльмен, cavaleго суддя, кажу я!

Входить Шеллоу.

Ш е л л о у

Іду, йду, мій хазяїне. — Добривечір і ще двадцять раз добривечір, містер Педж! Містер Педж, чи не бажаєте піти з нами? Нас чекає розвага.

Х а з я ї н

Розкажи йому, cavaleго суддя, розкажи йому, вояко!

Шеллоу

Сер, має бути двобій між сером Г'ю, валлійським пастором, та Каюсом, французом-лікарем.

Форд

Шановний хазяїне Підв'язки, прошу вас на пару слів.

Хазяїн

Що скажеш, вояко?

(Відходять вбік.)

Шеллоу

(до Педжа)

Підете з нами подивитись? Мій веселий хазяїн тільки що міряв їх зброю, але, здається, він призначив їм різні місця для зустрічі. Бо, вірите, я чув, що пастор не жартує. Послухайте, я вам розкажу, що це буде за комедія.

(Відходять обидва вбік.)

Хазяїн

А ти не маєш претензій до мого мешканця, кавалера-рицаря?

Форд

Ніяких, запевняю. Але я піднесу вам глечик вареного хересу, якщо ви улаштуєте мені побачення з ним і скажете, що моє прізвище — Брук.* Це, звичайно, жарт.

Хазяїн

Ось моя рука, вояко! Ти матимеш вхід і вихід! Гарно сказано? Твоє прізвище буде Брук. Веселий рицар! Ну, а ви там, ходім, чи що?

Шеллоу

Я з вами, хазяїне, з вами.

Педж

Я чув, що француз чудово володіє рапірою.

Шеллоу

Де там, сер! Я міг би вам більше розказати. Це тепер ви додержуєте дистанцій, всяких пасад, естокад і казна-чого. А головне — це серце, містер Педж. Все залежить від нього, тільки від нього. Був час, коли я міг своїм довгим палашем розігнати вас, чотирьох здоровенних парубяг, як пацюків.

* «Брук» у смислового значенні — «струмок», тоді як справжнє його прізвище Форд означає «брід». Гра слів заснована тут на близькості понять «броду» і «струмка».

Х а з я ї н

Ходім, хлопці, ходім, ходім! Чи вирушим ми зрештою?

П е д ж

Піду і я з вами. Але приємніше було б тільки слухати їх лайку, ніж дивитися на їх бійку.

[Виходять Хазяїн, Шеллоу та Педж.]

Ф о р д

Цей Педж — необачний дурень і надто покладається на вірність його жінки, а я своєї думки так легко не зміню. Вона з ним зустрічалась в домі Педжа, і хто знає, що вони там робили. Але гаразд, я дошуканось правди. Переодягнусь — і все вивідаю у Фальстафа. В разі виявиться, що вона безневинна, то труд мій не буде марний, а як навпаки — то цей труд буде добре нагороджений.

[Виходить.]

С Ц Е Н А 2

Кімната в гостиниці Підв'язки.

Входять Фальстаф та Пістоль.

Ф а л ь с т а ф

Не дам тобі ані гроша!

П і с т о л ь

Тоді, як устрицю, я світ
Мечем своїм відкрию
І борг натурою верну!

Ф а л ь с т а ф

Ані гроша! Не раз я дозволяв вам, сер, користуватись моїм кредитом; завдяки добрим моїм друзям я тричі випросив відстрочку для вас і для вашого нерозлучного Німа. Якби не я, то визирали б ви обидва з-за ґрат, як ті близнята-павіани. Заради вас я прирік себе до пекла, бо присягався джентльменам, моїм друзям, що ви обидва справжні солдати і надійні хлопці. А коли у місіс Бріджет пропала ручка від віяла, то я поручився своєю честю, що це не твоїх рук діло.

П і с т о л ь

Хіба з тобою я не поділився?
П'ятнадцять пенсів не одержав ти?

Фальстаф

Говори, шибенику, говори. Що ж я, по-твоєму, буду задурно своєю душею ризкувати? Одним словом, не висни на мені, я тобі не шибениця, — забирайся! Тобі тільки — короткий ніж, та на товкучку. Тікай до свого замку на Пікт-Хетчі *, геть! Ти не міг, негіднику, віднести для мене листа?! Боявся за свою честь? Ах ти ж підлото безкрайня! Тож навіть я ледве можу втриматися в межах, визначених честю! Я, я сам буваю іноді змушений дивитися крізь пальці на страх божий і, прикриваючи честь необхідністю, починаю викручуватись, хитрувати, обдурювати. А ти, негіднику, хочеш прикрити честю своє лахміття, свої тигрячі погляди, свою кабацьку мову і вкрай непристойну лайку? І ти мені відмовляєш, ти?

Пістоль

Здаюсь. Чого ще хочеш ти від мене?

Входить Робін.

Робін

Сер, якась жінка хоче говорити з вами.

Фальстаф

Нехай зайде.

Входить місіс Квіклі.

Місіс Квіклі

Добрідень, вашій милості.

Фальстаф

Добрідень, добра жінко.

Місіс Квіклі

Не зовсім так, з дозволу вашої милості.

Фальстаф

Ну, добра дівчино?

Місіс Квіклі

Я клятву можу дати: така, як по моїх ролинах мати.

Фальстаф

Клятві я вірю. Чого ж тобі від мене треба?

Місіс Квіклі

Чи можу я вшанувати вашу милість одним-двома словами?

* Квартал у Лондоні, де було багато злодіїв і їхніх кубел.

Фальстаф

Хоч двома тисячами, моя красуне, — я вшаную тебе аудієнцією.

Місіс Квіклі

Є тут одна жінка, місіс Форд, сер. Прошу вас, відійдім трохи далі... Сама я живу в доктора Каюса.

Фальстаф

Гаразд, далі. То ти кажеш... місіс Форд?

Місіс Квіклі

Ціаком справедливо кажете, ваша милість... Прошу вашу милість, відійдім трохи далі.

Фальстаф

Запевняю тебе, ніхто нас не почує. Тут тільки мої люди, мої власні люди.

Місіс Квіклі

Справді? Хай господь благословить їх і зробить своїми слугами!

Фальстаф

Ну, гаразд, то що ж місіс Форд, — що вона?

Місіс Квіклі

Ах, сер, вона найдобріше в світі створіння. Боже! Боже! Який ви бадамут, ваша милість! Нехай господь простить вам і всім нам, — я молюсь про це.

Фальстаф

Місіс Форд... Ну, далі.. Місіс Форд...

Місіс Квіклі

Ну от. Коротко і ясно—ви їй так закрутили голову, що аж дивно. Найкращий придворний з тих, що були тут, як двір приїздив до Віндзора, не міг так закрутити їй голову. А там же були рицарі, лорди і джентльмени з власними каретами. Запевняю вас, карета за каретою, лист за листом, дарунок за дарунком! І все так солодко пахло мускусом, а шелестіло як! Запевняю вас, усе було шовк і золото, і в усіх така алігантна мова. А вина й солодощі найкращі і найсмачніші, які тільки можуть підкорити жіноче серце. І вірте мені, ні на кого з них вона й оком не глянула. Мені самій давали сьогодні вранці двадцять янголів, але я нехтую всіма янголами, усякого сорту, як то кажуть, коли ведуть вони не на чесну путь. І от, повірте мені, вони не могли досягти, щоб вона навіть з найвель-

можнішим із них хоч би пригубила з його бокала. А там же і графи були, навіть поважніші за них — пенсіонери. * А для неї, запевняю вас, це все однаковісінько!

Фальстаф

Але що вона каже мені? Тільки коротше, мій добрий Меркурію ** в спідниці.

Місіс Квіклі

Отож вона одержала вашого листа, за який тисячу разів вам дякує. Вона переказує вам, що її чоловіка не буде дома між десятою та одинадцятою годинами.

Фальстаф

Між десятою та одинадцятою?

Місіс Квіклі

Еге ж. Вона просить вас прийти і подивитись на малюнок, про який, вона каже, ви знаєте. Містера Форда, її чоловіка, не буде вдома. Ох, невесело свій вік вікувати цій милій жінці з таким чоловіком! Страшенно ревнивий! Йї, сердешній, не життя з ним, а мука.

Фальстаф

Між десятою та одинадцятою. Вклонись їй від мене, жінко. Обов'язково прийду.

Місіс Квіклі

Оце ви добре сказали. Але в мене до вас є ще одно доручення, ваша милість. Місіс Педж також сердечно вітає вас. Дозвольте сказати вам на вушко, що вона надзвичайно чесна, скромна й благородна жінка. Вона, скажу вам, не пропускає жодної служби божої, ні вранці, ні ввечері, як ніяка інша у Віндзорі. Вона просила переказати вашій милості, що її чоловік дуже рідко виходить з дому, але вона має надію, що така часина трапить-ся. Ще ніколи я не бачила, щоб жінка так захопилась мужчиною! У вас, певно, є якийсь особливий талісман, щоб чарувати. Є, є! Напевно є!

Фальстаф

Ніякого талісману, запевняю тебе! Крім моїх особистих чарів, ніяких інших у мене нема.

Місіс Квіклі

Нехай господь благословить ваше серце!

* Пенсіонери — молоді знатні дворяни, що служили в особистій варті королеви.

** Меркурій (римськ.) або Гермес (грецьк.) — бог-вісник античної міфології.

Фальстаф

Але скажи мені, будь ласка, чи жінка Форда та жінка Педжа не признались одна одній, що вони мене кохають?

Місіс Квіклі

Оце, справді, гарна була б історія! Не такі вони дурні, гадаю. Оце так штука була б, справді! Місіс Педж заради вашого кохання просить вас прислати до неї вашого маленького пажка. Йі чоловік має особливу інфекцію до малого пажка, а містер Педж, вірте мені, чудесна людина: жодна з жінок у Віндзорі не має кращого життя, ніж його дружина. Робить вона те, що йї заманеться, говорить те, що хоче, має вона все, платить за все сама, лягає спати коли хоче, встає коли хоче, і все у них так, як йї того хочеться. Правду кажучи, вона того й заслуговує, бо якщо є хороша жінка у Віндзорі, то це тільки вона. Ви повинні послати до неї вашого маленького пажка, ніяких відмов!

Фальстаф

Ну що ж, пошлю.

Місіс Квіклі

Обов'язково пошліть. Він, бачите, може ходити від одного до другого. І хай у вас буде на всякий випадок якийсь умовне слівце, щоб розуміти одне одного, а щоб хлопець не міг ні про що догадатись. Не годиться ж дітям знати про всякі грішні справи. А літні люди, самі ви знаєте, обачні і, як то кажуть, знають світ.

Фальстаф

Прощай. Уклонись від мене обом. Ось тобі мій гаманець, але я ще буду винен тобі. А ти, хлопче, йди за цією жінкою.

[Місіс Квіклі і Робін виходять.]

Ці новини аж приголомшили мене!

Пістоль

Ця шкура — посланець від Купідона.*
Вітрила став, жени, відкрий вогонь!
Вона мій приз — чи море всіх поглине.

[Виходить.]

Фальстаф

Ну, що ти на це скажеш, старий Джоне? Берись до діла. Я тепер добу з твого старого тіла більше ніж коли! Вони ще задивляються на тебе? Після того як на тебе витрачено стільки грошей, ти ще будеш в баришах?

* Купідон або Амур (у грецькій міфології Ерот або Ерос) — бог кохання, крилатий хлопчик з луком і сагайдаком.

Спасибі тобі, любе мое тіло! Нехай собі кажуть, що тебе зроблено дуже грубо, — байдуже, аби міцно було збито.

Входить Бардольф в бокалом хересу.

Бардольф

Сер Джон, тут унизу вас питає якийсь містер Брук. Він хоче познайомитися з вами і порозмовляти. А оце він посилає вашій милості ранішній ковток хересу.

Його прізвище Брук?

Фальстаф

Так, сер.

Бардольф

Поклич його.

Фальстаф

[Бардольф виходить.]

Приємний Брук, який пливе таким потоком вина. Ага, місіс Форд і місіс Педж, обкрутив-таки я вас! Вперед! *Via!* *

Входять Бардольф та містер Форд, переодягнений.

Форд

Доброго здоров'я, сер!

Фальстаф

Вам також, сер. Ви хотіли говорити зі мною?

Форд

Я взяв на себе сміливість, не попередивши, потурбувати вас.

Фальстаф

Але мені це дуже приємно. Що вам треба? Вийди, виночерпію.

[Бардольф виходить.]

Форд

Сер, перед вами дворянин, що змарнував багато грошей, і прізвище мое Брук.

Фальстаф

Ласкавий містер Брук, мені б хотілось ближче познайомитися з вами.

Форд

Ласкавий сер Джон, я теж маю велике бажання познайомитися з вами, але не за тим, щоб обтяжити вас, бо мушу вам пояснити, що я маю ширшу

* *Via* (італ.) — в дорогу, вперед!

можливість позичати людям, ніж ви. Через це, почасти, я й наважився отак непрохано вдертися до вас, бо, як то кажуть, коли попереду йдуть гроші, то всі шляхи відкриті.

Фальстаф

Гроші — це хороший солдат, сер, який завжди йде попереду.

Форд

Це правда! А от при мені мішок з грішми, який мене обтяжує. Якщо ви допоможете мені, сер Джон, нести його, то візьміть чи весь мішок, чи половину, аби полегшити мені оцей тягар.

Фальстаф

Не розумію, сер, чим я заслужив честь бути вашим носієм?

Форд

Я вам зараз усе поясню, сер, якщо ви будете ласкаві вислухати мене.

Фальстаф

Говоріть, добрий містер Брук. Я радий бути вам до послуг.

Форд

Сер, я чув, що ви вчена людина, отже говоритиму з вами коротко. Я давно вже знаю про вас, але мені досі не випадало нагоди познайомитися з вами, як я того хотів би. Я відкрию вам одну річ, хоч мені доведеться при тому відкрити вам і власні мої хиби. Але, ласкавий сер Джон, коли ви будете слухати про мої безумства, то поглядайте на них тільки одним оком, а другим дивіться у список ваших власних помилок. Легшими будуть для мене ваші догани, якщо ви самі визнаєте, як легко стати грішником.

Фальстаф

Це правда, сер. Кажіть далі.

Форд

У цьому місті проживає одна особа, прізвище її чоловіка — Форд.

Фальстаф

Що ж далі, сер?

Форд

Я давно в неї закоханий і, можу вас запевнити, багато на неї витратив. З жагучою увагою я весь час слідкував за нею, ловив найменшу нагоду з нею зустрітися, використовував усі можливості, щоб тільки глянути на неї. Я не тільки купував і посилав їй безліч подарунків, але й щедро платив

за те, щоб довідатись, що саме хотіла б вона мати. Коротко кажучи, я переслідував її так, як любов до неї переслідувала мене, на крилах усяких обставин. Але чого б я не заслужував своїми вчинками і почуттями, ніякої нагороди, запевняю вас, я не здобув, хіба тільки досвід, який можна вважати за деяку цінність, та й то дістався він мені занадто дорогою ціною. Це все навчило мене казати:

Любов, як тінь, тіка, коли її шукаєш,
І дожене, як сам її ти уникаєш.

Фальстаф

І ви ніколи не мали від неї надійної обіцянки?

Форд

Ніколи.

Фальстаф

Але домагались ви цього від неї?

Форд

Ніколи.

Фальстаф

Так що ж це була за любов тоді?

Форд

Моя любов подібна до прекрасного дому, збудованого на чужій землі. Я втратив цю свою будівлю, бо помилився місцем, де її ставити.

Фальстаф

Для чого ви це все мені розкажете?

Форд

Коли я вам це скажу, то скажу усе. Кажуть, що вона хоч і удає зі мною добродішну, але з іншими так далеко заходить у своїх веселощах, що про неї пішла лиха слава. Отут, сер Джон, і є серцевина мого задуму. Ви—джентльмен, відмінно виховані, напрочуд красномовні, маєте велике коло знайомих і загальну повагу заради вашого високого становища і самої особи, ви відомі всім як зразковий воїн, царедворець та вчений.

Фальстаф

О, сер!

Форд

Вірте мені, та ви й самі про це знаєте. Ось гроші. Витрачайте їх, витрачайте якнайбільше, витратьте усе, що в мене є, але за все це приділіть

мені стільки вашого часу, скільки буде потрібно на любовну облогу чеснот Фордової дружини. Докладіть усього вашого уміння залицятись, здобудьте її ласку. Якщо в цьому і може кому-небудь пощастити, то тільки вам, нікому іншому.

Фальстаф

Але чи допоможе вашому пристрасному коханню, коли я здобуду те, з чого ви самі хотіли б мати втіху? Мені здається, що ви прописуєте собі якісь чудні ліки.

Форд

Та зрозумійте ж мій план! Вона настільки певна у непохитності своїх чеснот, що божевілья моєї душі не насмілюється їй відкритися. Занадто яскраво вона світить, щоб можна було дивитися на неї. А коли я матиму в руках якісь викривальні докази — моїм бажанням буде привід і підстава висловитись перед нею. Тоді я зможу вибити її з твердині її непорочності, доброї репутації, подружньої вірності і тисячі інших окопів, за якими вона так міцно відбивається від мене. Що ви скажете на це, сер Джон?

Фальстаф

Насамперед я сміливо беру ваші гроші, містер Брук. Потім дайте мені вашу руку. І, останнє, даю вам слово джентльмена, що, як ви схочете, жінка Форда буде ваша!

Форд

О добрий сер!

Фальстаф

Містер Брук, кажу вам, вона буде ваша!

Форд

Не шкодуйте грошей, сер Джон, — у вас їх буде скільки схочете.

Фальстаф

А ви, містер Брук, не шкодуйте місис Форд, — вона буде вашою скільки схочете. Можу вам сказати, що в мене з нею сьогодні побачення, вона сама мені його призначила. Саме перед тим як ви прийшли сюди, від мене вийшла її довірена особа, або, вірніше сказати, звідниця. Кажу вам, я буду бачитися з нею між десятою та одинадцятю годинами, коли не буде вдома її чоловіка, цього ревнивого телепня. Приходьте до мене сьогодні увечері — і ви знатимете про мої успіхи.

Форд

Я благословляю наше знайомство. А ви знаєте Форда, сер?

Фальстаф

Хай він западеться, отой бідний рогоносець, — я його не знаю! Але даремно я назвав його бідним, бо у цього ревнивого рогатого негідника, кажуть, гори золота! Через те ж то й подобається мені його жінка. Вона буде мені ключем до скрині цієї рогатої скотини. От де я зберу свій урожай.

Форд

Було б краще, сер, якби ви були знайомі з Фордом, — вам легше було б уникати зустрічі з ним.

Фальстаф

Хай він западеться, отой мерзотник на солоному маслі! Я тільки гляну на нього — як він з глузду з'їде! Я оцим кийком його застрахую: він, як метеор, літатиме над його рогами! Знай, містер Брук, перемога над отим мужлаєм буде моя, і ти зможеш володіти його жінкою. Приходь до мене увечері раніше. Форд — йолоп, а я ще додам йому титулів. Ти, містер Брук, сам швидко дізнаєшся, що він телепень і рогоносець. Приходь же раніше.

(Виходить.)

Форд

А, проклятий брудний епікуреєць! Моє серце мало не луснуло від гніву. Ну хто тепер скаже, що мої ревності безпідставні? Моя жінка сама до нього посилає, годину вже призначено, угоду укладено... Хто б міг отаке подумати про неї? Дивіться, яке пекло мати зрадливу жінку! Моє ліжко буде заплямоване, скрині мої обкрадені, репутація зіпсована; і я не тільки терпітиму цю підлу наругу, а ще й стану предметом огидних лайливих кличок від того, хто завдасть мені такого сорому й наруги. Клички, прізвиська! Амаймон — звучить непогано, Люціфер — добре, Барбасон — теж добре, а це ж назви дияволів, імення нечистих! Але рогоносець! Обдурений рогоносець! У самого чорта нема такого імення. Педж — безтурботний осел! Він довіряє своїй жінці, він не хоче бути ревним. А я швидше довірю своє масло фламандцеві, свій сир — валлійському пасторові Г'ю, пляшку горілки — ірландцю, конокрадові — об'їздити мого інохідця, ніж довірю свою жінку їй же самій! Тут вона інтригує, там щось замишляє, там каверзує. А вже коли жінка що-небудь вирішить у глибині свого серця, то скоріше серце розіб'є, а зробить. Дякую богові за те, що я ревний. Побачення — об одинадцятій годині! Я його випереджу, я викрию дружину, я помшусь над Фальстафом і посміюся з Педжа. Поспішу туди. Краще раніш на три години, ніж пізніше на хвилину. Тьху! Тьху! Тьху! Рогоносець! Рогоносець!

(Виходить.)

СЦЕНА 3

На полі поблизу Віндвора.

Входять Каюс та Регбі.

Джек Регбі

Каюс

Слухаю, сер.

Регбі

Котра хотина, Джек?

Каюс

Регбі

Та вже минула, сер, та година, коли сер Г'ю обіцяв прийти.

Каюс

Шорт забери, він урятував свій душа тим, що не з'явився. Він, певно, добре молився над своя біблія, що не приходиль. Клянусь шортами, Джек Регбі, він уже лежать мертвий, якби приходиль!

Регбі

Він хитрий, сер. Він добре знав, що ваша милость уб'ють його, якби він прийшов.

Каюс

Шорт забери, оселедець не такий мертвий, як він, коли я буду вбиваль його. Ану, брать рапіру, Джек, я зараз показать, як я його буду вбиваль.

Регбі

Ой, що ви, сер? Я ж зовсім не вмю фехтувати.

Каюс

Мужлай, брать рапіру!

Регбі

Стривайте, сюди йдуть.

Входять Хазяїн, Шеллоу, Слендер та Педж.

Хазяїн

Здоров, вояко-доктор!

Шеллоу

Вітаю вас, доктор Каюс!

Педж

Здрастуйте, ласкавий пане доктор!

Слендер

День добрий, сер!

К а ю с

Чого це ви всі — одна, два, три, чотири — приходять сюди?

Х а з я ї н

А подивитись, як ти б'єшся, як фехтуєш, як ти нападаєш. Подивитись на тебе тут і там, подивитись, як ти робиш пуанти, естокади, реверси, дистанції і монтанги *... Той ефіоп уже помер? Він уже мертвий, мій Франческо? Так, вояко! Хе-хе! Що скажеш, мій Ескулапе, мій Галене **, моє ти бузинове серце? Га? Його убито, так, мій вояко сечовинний? Ти вбив його?

К а ю с

Шорт його забери, це найполохливий піп у світі. Він сюди і носа не показав!

Х а з я ї н

Мій ти хлопче — справжній ти кастіланець, король ти Уринал! *** Гектор ти Грецький! ****

К а ю с

Прошу вас бути мої свідки, що я ждав тут на нього шість, сім, дві, три година, а він не приходив.

Ш е л л о у

Він розумна людина, пане доктор. Він лікар душ людських, а ви лікар тіла людського. Якби ви билася один з одним, то тим самим кожен з вас пішов би проти своєї власної професії. — Чи не так, містер Педж?

П е д ж

Містер Шеллоу, ви самі були колись завзятим бійцем, хоч тепер ви людина миролюбна. *****

Ш е л л о у

Так, містер Педж, хоч я тепер, чорт би його взяв, людина стара й миролюбна, але як побачу меч наголо — то в мене аж пальці сверблять до нього. Хоч ми і судді, і лікарі, і священники, містер Педж, у нас усіх збереглося трошки запалу від нашої молодості. Всі ми однаково народжені жінками, містер Педж.

П е д ж

Це правда, містер Шеллоу.

* Фехтувальні терміни.

** Ескулап — у грецькій міфології бог лікування; Гален — знаменитий грецький лікар II століття нашої ери.

*** Уринал — вигадане ім'я від латинського слова «уріна» (сеча).

**** Перекручене ім'я Гектора Троянського — героя «Іліади» Гомера.

***** Натяк на те, що Шеллоу — мировий суддя.

Шеллоу

Отож і я так вважаю, містер Педж. — Я прийшов, доктор Каюс, щоб відвести вас додому. Я дав присягу як мировий суддя, а ви виявили себе мудрим лікарем. Сер Г'ю показав себе теж мудрим і терпеливим слугою церкви. Ви повинні йти зі мною, пане доктор.

Хазяїн

Пробачте, пане виїзний суддя. На одне слово, monsieur Бурда з гною.

Каюс

Буртасхой? Що це таке?

Хазяїн

Бурда з гною нашою англійською мовою означає хоробрість, вояко.

Каюс

Шорт забери! Тоді я така ж буртасхой, як кожен англієць. Клятий піп! Собака шортова! Зажди, я відрубать тобі вуха, шорт забери!

Хазяїн

Надає він тобі по шиї, вояко.

Каюс

Надає по шиї? Що це значить?

Хазяїн

Що він тебе перепросить.

Каюс

О, то ви будете бачить, шорт забери, як він надає мені по шиї. Шорт забери, я сам хотіть цього.

Хазяїн

А я підіб'ю його на це, а то нехай забирається відсіль!

Каюс

Я дякувать вам за це.

Хазяїн

А крім того, вояко...

(Тихо до інших.)

Насамперед, пане виїзний суддя, і ви, містер Педж, і ви також, Слендер, прямуйте містом до Фрогмора.

Педж

А сер Г'ю вже там?

Хазяїн

Він там. Подивитесь, який у нього настрої, а я тим часом проведу туди доктора полями. Гаразд?

Шеллоу

Гаразд. Ми так і зробимо.

Педж, Шеллоу, Слендер

До побачення, ласкавий пане доктор!

[Педж, Шеллоу і Слендер виходять.]

Каюс

Я убивать того попа, шорт забори! Він клопотать за ту мавпу перед Анна Педж!

Хазяїн

А, хай він пропаде! А тепер вкладай до піхов своє нетерпіння, облий холодною водою свій гнів і ходім оцим полем до Фрогмора. Я проведу тебе до ферми, де міс Анна зараз на святкуванні, і ти там позалицяєшся до неї. А що, влучив я? Правильно я кажу?

Каюс

Шорт забори! Спасибі вам за це! Я люблю вас, шорт забори! Я рекомендую вам хороших клієнтів: лордів, графів, рицарів, джентльменів — усіх моїх пацієнтів.

Хазяїн

А я за те буду твоїм опонентом перед Анною Педж. Правильно я кажу?

Каюс

Правильно, шорт забори! Тобре сказано!

Хазяїн

Коли так, то гайда!

Каюс

(до Рєбі)

Са мною по п'ятах, Джек Рєбі!

[Виходять.]

ДІЯ ТРЕТЯ

СЦЕНА 1

Поле біля Фрогмора.

Входять сер Г'ю Еванс та Сімплъ.

Еванс

Прошу мені сказати, доброго містера Слентера служителю і мій друже, на ім'я Сімплъ, з якого боку виглятали ви містера Каюса, який величає себе доктором медицини?

Сімплъ

Далєбі, сер, з усіх боків: і з боку провалля, і з боку парку, і з боку Віндзорської старої дороги, і з усіх шляхів, крім шляху до міста.

Еванс

Я маю наполегливе бажання, щоб ви потивились також і на цей шлях.

Сімплъ

Подивлюся, сер.

[Виходить.]

Еванс

Помилуй госпоти мою душу, скільки бо гніву в ній і як бентежитьсь дух мій! Я був би радий, якби він опманув мене. Якась меланхолія мене огортає! При першій же нагоді я розіб'ю усі його склянки з сечею об його голову! Помилуй госпоти мою душу!

(Наспівує.)

«До тихих вод, де пролунали
Пташок співучих мадригали,
Ходімо в пахощах троянд
Сплітати ложе із гірлянд.
До тихих вод...»

Госпоти помилуй! Чогось мені так плакати хочеться!

«Пташок співучих мадригаалі...
На вавілонських берегах
Сплітаймо ложе із троянд...
До тихих вод...»

С і м п л ь
(*повертається*)

Он він уже йде, сер Г'ю, он, по тій дорозі.

Е в а н с
Туже радий.
(*Наспівує.*)

«Пташок співучих мадригаалі»...

Хай небо захистить моє справедливе діло. — Яка у нього зброя?

С і м п л ь

Ніякої, сер. Сюди йде також мій хазяїн, а з ним містер Шеллоу та ще якийсь добродій з Фрогмора. Ідуть через перелаз прямисінько сюди.

Е в а н с

Тайте мені, будь ласка, мою отежу! Ні, краще подержіть її в руках.

(*Бере книгу і читає її.*)
Входять Педж, Шеллоу та Слендер.

Шеллоу

Ось він де, панотець! Доброго ранку, шановний сер Г'ю! Зустріти картяра не за грою, а справжнього вченого не за книжками, — найдивніша річ!

С л е н д е р
(*до себе*)

Ах, чарівна Анна Педж!

П е д ж

Здрастуйте, дорогий сер Г'ю!

Е в а н с

Благословення госпотне хай буде з усіма вами!

Шеллоу

Як, і зброя і слово! Ви і тим і другим володієте, шановний пасторе?

П е д ж

Та ще як зовсім молодий, — лише в камзолі та коротких штанах у такий вогкий туманний день?

Е в а н с

На це є певні резони і причини.

П е д ж

Ми прийшли до вас зробити одне добре діло, шановний пасторе.

Е в а н с

Дуже добре. Яке саме?

П е д ж

Є тут один високоповажний джентльмен, який вважає себе ображеним певною особою, і от у нього тепер такий розбрат зі своїми власними чеснотами — солідністю та витримкою, що ви й не уявляєте.

Ш е л л о у

Я прожив на світі вісімдесят років з лишком, але ніколи не чув, щоб людина з таким становищем, солідністю і вченістю була так позбавлена поваги до самої себе.

Е в а н с

Хто ж це?

П е д ж

Думаю, що ви його знаєте. Це доктор Каюс, відомий французький лікар.

Е в а н с

Господня воля і рани його в моєму серці! Краще б ви говорили мені про горщик каші, ніж про нього!

П е д ж

Чому так?

Е в а н с

Тому що він не пільше знає про Гіппократа і Галена. А крім того він негідник, мерзенний боягуз, якщо хочете знати.

П е д ж

(до Шеллоу)

Запевняю вас, це він збирався битися з доктором.

С л е н д е р

(до себе)

О, чарівна Анна Педж!

Шеллоу

(до Педжа)

Мені теж так здається, зважаючи на його зброю. Не допускайте їх один до одного! Он іде доктор Каюс.

Входять Хазяїн, доктор Каюс та Регбі.

Педж

(до Еванса)

Е ні, шановний панотче, заховайте свою зброю!

Шеллоу

(до доктора)

І ви також, шановний пане доктор!

Хазяїн

Роззброїти їх і нехай домовляються між собою. Хай вони цілими збережуть свої тіла, нехай калічать лише англійську мову!

Каюс

(тихо до пастора)

Дозвольте вам сказати на вухо: чому ви утікаль зустрічі зі мною?

Еванс

(тихо до доктора)

Прошу вас, майте терпіння, — все буде в свій час.

Каюс

Шорт забори, ви боягуз, ви, Джек, собака, ви мавпа!

Еванс

(тихо до доктора)

Прошу вас, не робіть з нас посміховища для сторонніх. По-приятельськи прошу вас і опіцяю вам яку хочете сатисфакцію.

(Голосно.)

Я розіб'ю всі ваші склянки з сечею об шахрайський ваш півнячий гребінь за те, що ви не прийшли на призначене місце.

Каюс

Diab! Джек Регбі, мій хазяїн Підв'язка! Хіба я не чекаль на нього, щоб убивать? Хіба я не буль на те місце, яке я йому призначиль?

Е в а н с

Клянусь, як у мене християнська душа, так і оце, гляньте, те саме місце, яке було призначене. Хай розсуть нас хазяїн Підв'язки.

Х а з я ї н

Спокійніше, кажу вам, Галлія і Валлія, француз і валлієць, лікар душі і лікар тіла.

К а ю с

О, як харно сказали! Чудесно!

Х а з я ї н

Спокій, кажу я! Слухайте, що казатиме хазяїн Підв'язки. Хіба я не політик? Не тонка людина? Хіба не Макиавеллі? Чи хочу я втратити свого лікаря? Ні! Він дає мені і мікстури і процедури. Чи хочу я втратити свого пастора, свого духівника, сера Г'ю? Ні! Він дає мені закони і канони! Дай мені свою руку, небесний! Так. І ти дай руку, земний! Ось так. Слухайте, сини науки, я обдурив вас обох. Я призначив вам різні місця. Ваші серця великодушні, шкіра ваша ціла, нехай же розігрітий херес покладе кінець цій справі! Візьміть у заставу їх мечі. За мною, сини миру, за мною, за мною, за мною!

Ш е л л о у

Вірте мені, хазяїн збожеволів. Ходім, джентльмени, ходім!

С л е н д е р

(до себе)

О, чарівна Анна Педж!

(Виходять Шеллоу, Слендер, Педж і Хазяїн.)

К а ю с

О, як моя це розуміть? Га? Ви робить з нас дурники, des sots? О! о!

Е в а н с

Харазд. Він зропив з нас посміховище. Прошу вас, будьмо друзями. Давайте зберемо наші думки до купи і помстимось над цим поганим, мерзенним, паршивим шахраєм, хазяїном Підв'язки.

К а ю с

Шорт забери, цілим серцем! Він обіцяль провести мене там, де є Анна Педж, а збрехаль так само, шорт забери!

Е в а н с

Гаразд. Я проломлю йому череп! Прошу вас, ходім!

(Виходить, доктор Каюс за ним.)

С Ц Е Н А 2

Вулиця у Віндзорі.

Входять місіс Педж та паж Робін.

Місіс Педж

Е ні! Ти йди попереду, маленький кавалере; хоч ти і звук ходити слідом, а тепер будь вожаєм. Що тобі більше до вподоби: керувати моїми очима чи зорити п'яти свого хазяїна?

Робін

Звичайно, мені більше подобається йти попереду вас, як личить справжньому чоловікові, а не бігти за ним, як карлик*.

Місіс Педж

Е, та ти, хлопчику, вмієш говорити компліменти! Бачу я, з тебе вийде справжній придворний.

Входить Ф о р д.

Ф о р д

Яка приємна зустріч, місіс Педж. Куди ви йдете?

Місіс Педж

Правду кажучи, відвідати вашу дружину. Вона дома?

Ф о р д

Дома, нічого не робить і нудиться без товариства. Я думаю, що якби ваші чоловіки повмирали, ви обидві зараз же повиходили б заміж.

Місіс Педж

Будьте певні, за двох інших чоловіків.

Ф о р д

Відкіля у вас цей гарненький флюгерний швіник?

Місіс Педж

Не можу ніяк пригадати чортове прізвище того пана, від якого мій чоловік узяв його. — Як прізвище твого рицаря, хлопче?

Робін

Сер Джон Фальстаф.

Ф о р д

Сер Джон Фальстаф?

* За звичаями того часу, паж, що супроводжував свою пані, йшов попереду, щоб розчищати їй дорогу; навпаки, карлик, якщо такий був, йшов позаду.

Місіс Педж

Він, він. Ніяк не можу запам'ятати цього прізвища. Вони так приятелюють — мій добрий чоловік і він! То ваша дружина справді дома?

Форд

Справді дома.

Місіс Педж

З вашого дозволу, сер... Я просто хвора, коли її не бачу.

(Виходить, Робін за нею.)

Форд

Де у Педжа мозок? Де у нього очі? Де у нього глузд? Певно, все це спить у нього, все це перестало йому служити. Адже цьому хлопчикові носити листи за двадцять миль так само легко, як гарматі влучити в мишень за кільканадцять десятків кроків. Він потурає всім примхам своєї жінки, дає повну волю всім її дуроцям! І от вона йде до моєї дружини, і Фальстафів хлопчик з нею! Цей вітер віщує бурю, — кожен це може відчутти. І Фальстафів хлопчик з нею! Непогану змову вони уклали! А наші бунтівливі жінки заодно готують собі загибель! Гаразд, я таки його впіймаю, потім помучу свою жінку, зірву з лицемірної місіс Педж позичене покривало її добросесності і доведу Педжеві, що він занадто впевнений у собі і впертий Актеон! І всі мої сусіди тільки вітатимуть ці мої рішучі дії.

Б'є годинник.

О, годинник подає мені сигнал, і моя впевненість наказує мені йти на розшуки; я застану там Фальстафа, за це мене швидше похвалять, ніж засміють. А що Фальстаф там, то це так само вірно, як і те, що земля нерухома. Іду!

Входять Педж, Шеллоу, Слендер, Хазяїн гостиниці та сер Еванс і доктор Каюс з Регбі.

Всі

Доброго здоров'я, містер Форд!

Форд

Слово честі, чудове товариство! У мене сьогодні смачний обід! Всіх вас прошу до себе.

Шеллоу

Я мушу просити пробачення, містер Форд, не можу.

Слендер

Пробачте і мені, сер. Ми умовились обідати разом з міс Анною, і я не хотів би ламати свого слова ані за які гроші.

Шеллоу

Ми клопочемось про одруження Анни Педж з моїм небожем Слендером і сьогодні маємо одержати відповідь.

Слендер

Маю надію, що ви, батьку Педж, дасте вашу згоду?

Педж

Повну згоду, містер Слендер. Я цілком за вас. А моя дружина, навпаки, за вас, шановний докторе.

Каюс

Це так, шорт забори! Цей дівчина закохана в мене: моя клаушниця Квіклі говорив мені не раз.

Хазяїн

А що ви скажете про молодого містера Фентона? Він літає, танцює, очі його палають юністю, він пише вірші, висловлюється урочисто, від нього пахне квітнем і травнем. Він візьме верх, він візьме верх! Це вже у нього в кишені, — він візьме верх!

Педж

Але не з моєї згоди, за це ручуся! У цього джентльмена ні копійки за душею; він приятелює з безпутним принцом і Пойнсом*; занадто високого він коліна, і занадто багато він знає. Ні! Пальцями мого достатку він не зав'яже і вузлика на своєму щасті. Коли він хоче її взяти, то нехай бере просто без посагу. Моє багатство дожидає моєї згоди, а моя згода цим шляхом не піде!

Форд

Сердечно прошу вас, хоч хто-небудь прийдіть до мене на обід! Крім частування, ви матимете ще й розвагу. Я покажу вам дивовижу. Пане доктор, прошу вас, ходім, і ви також, містер Педж, і ви, сер Г'ю!

Шеллоу

Ну, то прощайте. Нам вільніше буде розмовляти про весілля у містера Педжа.

[Виходять Шеллоу і Слендер.]

Каюс

Йди додому, Регбі. Я швидко буду приходив.

[Регбі виходить.]

* Персонаж з хроніки «Генріх IV», один із супутників принца Генріха.

Х а з я ї н

Прощайте, мої найдорожчі! Піду до мого чесного рицаря Фальстафа і смикну з ним пляшечку канарського.

[Виходить.

Ф о р д

(до себе)

Мабуть, раніше я смикну його так, що він у мене відразу затанцює! —
Ходім, панове.

В с і

Ходім поглянемо на дивовижу.

[Виходять.

С Ц Е Н А 3

Кіньята в домі Форда.

Входять місіс Форд та місіс Педж.

Місіс Форд

Гей, Джоне! Гей, Роберте!

Місіс Педж

Швидше, швидше! А де ж кошик з білизною?

Місіс Форд

Усе готово. Гей, Роберте, йди ж бо, кажу!

Входять слуги з великим кошиком.

Місіс Педж

Швидше, швидше, швидше!

Місіс Форд

Сюди ставте, сюди.

Місіс Педж

Кажіть же вашим слугам, що їм робити: ми не можемо гаяти часу.

Місіс Форд

Отож, як я вам уже казала, Джоне й Роберте, будьте наготові там, у пивниці. І тільки-но я гукну вас, біжіть сюди щосили і негайно, миттю забирайте цього кошика на плечі і мчіть з ним щодуху на Детчетський луг, туди, де перуть білизну, і спорожніть його у брудний рів біля самої Темзи!

Місіс Педж

Ви зрозуміли, що треба зробити?

Місіс Форд

Я вже так і сяк їм говорила, — годі вже їх учити. Ідть. Прибіжите, коли вас покличуть.

[Слухи виходять.]

Місіс Педж

Ось прийшов маленький Робін.

Робін входить.

Місіс Форд

Ну що, соколятко, які в тебе новини?

Робін

На чорний хід до вас прийшов мій хазяїн, сер Джон. Він просить прийняти його, місіс Форд.

Місіс Педж

А ти, пустунчику, не зрадив нас?

Робін

Ні, можу присягнути. Мій хазяїн не знає, що ви теж тут. Він загрожував надати мені вічну волю, в разі я проговорюсь вам про нього, тобто клявся, що прожене мене геть.

Місіс Педж

Ти хороший хлопець. Твоє уміння тримати язик за зубами буде для тебе кравцем: воно пошиє тобі новий камзол та нові штани. Піду сховаюсь.

Місіс Форд

Ховайтесь. — А ти йди скажи своєму хазяїнові, що я тут сама.

[Робін виходить.]

Місіс Педж, пам'ятайте свою роль!

Місіс Педж

За це я ручусь. Якщо я її не зіграю, можете мене освистати.

[Виходить.]

Місіс Форд

А тепер за діло! Ми навчимо це зловредне мокротиння, цю величезну водянисту гарбузяку, як відрізняти горлиць від сорок!

Входить Фальстаф.

«ВІНДЗОРСЬКІ ЖАРТІВНИЦІ». ФАЛЬСТАФ У МІСІС ФОРД
(з гравюри Е. Грютинера)

Фальстаф

«Невже моя ти, о небес перлино!» * Тепер я можу й вмерти, я досить довго жив! Нарешті я досяг вершини моїх прагнень. О, це благословенна хвилина!

Місіс Форд

О милий сер Джон!

Фальстаф

Місіс Форд, я не вмю лестити, не вмю марнословити, місіс Форд. Але я грішний у своїх помислах: я бажаю смерті твоєму чоловікові. Я признаюсь у цьому навіть перед найвищим судителем: я зробив би тебе своєю леді!

Місіс Форд

Мене — вашою леді, сер Джон? Ова, мізерна б вийшла з мене леді!

Фальстаф

Нехай мені увесь французький двір покаже другу таку! Я бачу, що твої очі можуть змагатися з діамантами. У тебе такі гарні, рівненько вигнуті брови, що до них личив би і капелюш-кораблик, і капелюш-амазонка, і всякий капелюш венеціанського фасону.

Місіс Форд

Звичайна хустка, сер Джон. До моїх брів ніщо інше не буде личити, та й то занадто вже для мене гарно.

Фальстаф

Клянусь богом, це самокатування отак говорити! З тебе була б чудесна придворна дама! Міцна постава твоєї ніжки надала б особливо граціозного руху твоїй ході, якби ти надягнула півкруглі фіжми. О, я бачу, чого б ти була варта, якби Фортуна не була твоїм ворогом! Природа — твій друг, цього ніяк не приховаєш!

Місіс Форд

Повірте мені, нічого такого у мене нема.

Фальстаф

А за що ж я тоді покохав тебе? Нехай це переконає тебе, що в тобі є щось незвичайне! Не вмю я лестити, казати, що ти така або он яка, як усі оті шепеляві жевжики, що скидаються на жінок у чоловічому вбранні, — від них тхне, як на вулиці Беклерсбері ** в час сушіння лікарських трав. Я цього не вмю, але я кохаю тебе, тільки тебе, і ти цього цілком достойна.

* Перший рядок другої пісні поеми «Астрофель і Стелла» Шекспірового сучасника Філіппа Сіднея (1534—1586).

** Вулиця в Лондоні, на якій було багато аптечних крамниць.

Місіс Форд

Не обманюйте мене, сер! Боюсь, що ви закохані у місіс Педж.

Фальстаф

Тоді вже краще скажи, що я люблю прогулюватись біля Каунтергетської боргової тюрми, яка мені так само ненависна, як і важкий дух від гашеного вапна.

Місіс Форд

Одне тільки небо знає, як я кохаю вас! Ви самі коли-небудь пересвідчитесь у цьому.

Фальстаф

Будь вірна своєму коханню. Повір, я заслужу його.

Місіс Форд

Сказати по щирості, ви вже заслужили його, інакше як би я могла вас так полюбити?

Робін

(за сценою)

Місіс Форд! Місіс Форд! До вас прибігла тут місіс Педж. Та така задихана, піт з неї аж котиться, перелякана страшенно! Каже, що їй треба негайно поговорити з вами.

Фальстаф

Ой, не треба, щоб вона мене тут застала. Я сховаюсь за цією занавіскою.

(Ховається за занавіскою.)

Місіс Форд

Ховайтесь, будь ласка, вона така балаклива жінка!

Входять місіс Педж та Робін.

Що таке? Що трапилось?

Місіс Педж

Ой, місіс Форд! Що ви наробили? Ви себе зганьбили, знеславили, за-напалили навіки!

Місіс Форд

Але в чому справа, найдобріша місіс Педж?

Місіс Педж

Нічого сказати, місіс Форд! Маючи такого достойного мужа, як ваш чоловік, давати йому такий привід для підозріння!

Місіс Форд

Який привід для підозрінь?

Місіс Педж

Який привід для підозрінь? І не сором вам? О, як я помилилась щодо вас!

Місіс Форд

Але, змилуйтесь, у чому річ?

Місіс Педж

Жінко, сюди поспішає ваш чоловік з усією віндзорською поліцією шукати того джентльмена, який, за його словами, зараз тут у домі, та ще з вашої власної згоди, для того, щоб зловжити відсутністю вашого чоловіка. Тепер ви пропали!

Місіс Форд

Маю надію, що все це не так.

Місіс Педж

Молю бога, щоб було воно не так, щоб ніякого мужчини тут не було. Але цілком певно те, що ваш чоловік іде сюди його шукати, а за ним половина Віндзора. Я прибігла попередити вас. Якщо ви нічим не винні, то я, звичайно, дуже рада. Але якщо ваш приятель тут, випроводіть, випроводіть його звідси. Та не втрачайте рівноваги, зберіть усе ваше самовладання! Захищайте свою репутацію, а то назавжди розпрощаєтесь з вашим щасливим життям!

Місіс Форд

Що ж робити? Цей джентльмен, мій друг, дійсно тут, у мене, і я не так боюсь своєї неслави, як того, що він загине! Я б радніша тисячу фунтів віддати, аби його не було тут у домі.

Місіс Педж

І не сором вам! Киньте оте «я б радніша» та «я б радніша». Ваш чоловік ось-ось буде тут. Придумайте, як збутися свого друга. В домі ви не зможете його схвати. Ой, як ви мене обманули! Гляньте-но, ось кошик: якщо він не дуже огрядний, то він міг би сюди влізти. Накидаймо зверху брудної білизни, неначе ви наготували її, щоб відіслати прати. А що зараз якраз перуть, то нехай двоє ваших слуг віднесуть кошик на Детчетський луг.

Місіс Форд

Він занадто огрядний, щоб сюди влізти. Що мені робити?

Фальстаф виходить із схованки.

Фальстаф

Дайте-но я гляну! Дайте-но я гляну! Та дайте-но я гляну! Я поміщусь, я поміщусь! Слухайте поради вашої приятельки, я поміщусь!

Місіс Педж

Як? Сер Джон Фальстаф? А що ж ваші листи, рицарю?!

Фальстаф

(тихенько до місіс Педж)

Я кохаю тебе, нікого іншого, тільки тебе!

(Голосно.)

Допоможіть мені втекти. Дайте-но я влізу... Я ніколи...

(Залазить до кошика; його прикривають брудною білизною.)

Місіс Педж

Допоможи, хлопче, схвати свого хазяїна. — Кличте ваших людей, місіс Форд.

[Робін виходить.]

О, лицемірний рицар!

Місіс Форд

Гей, Джоне! Роберте, Джоне!

Входять слуги.

Швидше беріть оцю білизну. Де коромисло від кошика? Швидше, чого мнстесь? Несіть цей кошик до прачки на Детчетський луг. Жвавіше йдіть.

Входять Форд, Педж, Каюста Еванс.

Форд

Прошу вас, заходьте! Якщо мої підозріння безпідставні — глазуйте тоді з мене, робіть мене своїм посміховиськом. Тоді я буду вартий того. — А це що? Куди ви оце несете?

Слуги

До прачки, а то ж куди?

Місіс Форд

А що тобі до того, куди вони це несуть? Ти вже й до брудної білизни хочеш втручатись?

Форд

Брудна білизна! О, коли б я міг змити з себе цей бруд! Бруд, бруд, бруд! Так, так, бруд! Запевняю вас, бруд, — і час уже його виявити.

Слуги виносять кошика.

Джентльмени, сьогодні я бачив сон. Я вам розкажу цей сон.. Ось, ось вам мої ключі. Обійдіть усі мої кімнати, увесь мій дім. Шукайте, обшукуйте, перевертайте все. Я вам ручусь, що ми виженемо лиса з нори. Але спершу замкнімо двері.

(Замикає двері на ключ.)

Отак! А тепер починаймо полювання.

П е д ж

Ласкавий містер Форд, заспокойтесь. Ви тільки шкодите самому собі.

Ф о р д

Це правда, містер Педж. — Джентльмени, за діло! Ви зараз матимете розвагу. За мною, панове, усі за мною!

(Виходить.)

Е в а н с

На диво фантастичний характер, і такі ревності!

К а ю с

Шорт забори! У Франції нема такий звичай. У Франції ніхто не ревнував!

П е д ж

Однаке ходім за ним, панове. Подивимось, що вийде з його розшуків.

(Виходять Еванс, Педж і Каюс.)

Місіс Педж

Подвійно пощастило! Правда?

Місіс Форд

Не знаю, що мені більше подобається: чи те, що мого чоловіка обдурено, чи — сера Джона.

Місіс Педж

Уявляю собі, що з ним було, коли ваш чоловік запитав, що це в кошику!

Місіс Форд

Я майже певна, що йому треба буде добре помитися, — отже, ми ще й послугу йому зробимо, кинувши його у воду.

Місіс Педж

Хай він повіситься, безчесний негідник! Нехай зазнають цього лиха й усі такі як він!

Місіс Форд

Мені здається, мій чоловік мав якісь особливі підстави підозрівати, що Фальстаф тут. Я ще ніколи не бачила у нього такого вибуху ревності.

Місіс Педж

Постараюсь як-небудь дізнатися про це. Щодо Фальстафа, то ми ще утнемо з ним якийсь жарт! На його розпутну хворість одного прийому наших ліків буде недосить.

Місіс Форд

Чи не послати нам до нього знов оту дурну бабу, місіс Квіклі, перепросити за те, що його було викинуто у воду, і подати йому нову надію, щоб заманити його і покарати вдруге?

Місіс Педж

Дуже добре! Призначімо йому побачення о восьмій годині ранку — начебто для того, щоб відшкодувати йому попередню невдачу.

Входять Форд, Педж, Каюста Еванс.

Форд

Не можу його знайти! Мабуть, цей мерзотник тільки вихвалявся тим, чого на ділі й не було.

Місіс Педж

(тихо до місіс Форд)

Чуєте?

Місіс Форд

(тихо до місіс Педж)

Тихше!

(Вголос.)

Гарно ви поводитесь зі мною, містер Форд, як по-вашому?

Форд

Гарно, нічого сказати.

Місіс Форд

Дай боже, щоб самі ви були кращі за ваші думки!

Форд

Амінь!

Місіс Педж

Ви самі собі дуже шкодите, містер Форд.

Ф о р д

Так, так! Я мушу все витерпіти.

Е в а н с

Якщо в цьому томі, чи то у кімнатах, чи у скрині, чи у шафі є хоч одна душа, то нехай небо простить мої гріхи у день страшного суду!

К а ю с

Шорт забери, і мені теж! Нема тут ніхто.

П е д ж

Фе, фе, містер Форд! І не сором вам? Який злий дух, який диявол навів вас на такі вигадки? Я б не хотів занедужати на таку хворобу, як оце ваша, ні за які скарби Віндзорського замку.

Ф о р д

Моя вина, містер Педж, і я терплю за неї.

Е в а н с

Ви терпите за нечисте сумління. Адже ваша тружина — чесна жінчина, якої не знайти і серед п'яти тисяч та ще п'ятисот на додаток.

К а ю с

Шорт забери! Я бачу, вона чесний жінка.

Ф о р д

Гаразд, я обіцяв погостувати вас обідом. Ходім, ходім, тим часом погуляймо в парку. Прошу вас пробачити мені. Я потім розкажу вам, чому я так зробив. — Ходім, дружино. — Ходім, місіс Педж. Прошу вас, пробачте мені. Від усього серця прошу — пробачте мені.

П е д ж

Що ж, ходім, панове. Але, вірте мені, ми ще посміємося з нього. Я всіх вас запрошую до себе завтра вранці снідати. Потім підемо разом на пташині лови. У мене є чудесний сокіл для ловів у лісі. Згода?

Ф о р д

Обов'язково буду.

Е в а н с

Коли вже буде отин, то прийду і я другий для компанії.

К а ю с

Коли буде один і два, буду прийшоль і я, щоб вийшло третій.

Е в а н с

Щоб вийшло троє, хотіли ви сказати.

Ф о р д .

Прошу вас, ходім, містер Педж.

Е в а н с

Глядіть же, прошу вас, не запутьте про того вошивого пройдисвіта, мого хазяїна.

К а ю с

Це добре, шорт забори! Ціле серце згоден.

Е в а н с

Щоб отой вошивий негідник смів так знущатися, так глаумитися!

[Виходять.]

С Ц Е Н А 4

Кімната в домі Педжа.

Входять Фентон і Анна Педж.

Ф е н т о н

Мене твій батько, видно, не полюбить, —
Не шлі ж мене до нього, любя Нен.

А н н а

То що ж робити?

Ф е н т о н

Будь сама собою.

Вважає він, що рід мій надто знатний,
Що, статок свій розтративши, лише
В його багатстві ліків я шукаю.
Крім того й інші ставить перепони:
Розгул колишній і безпутних друзів...
І неможливо, каже, щоб любив
Тебе саму я, а не посаг твій.

А н н а

А може, й справді так?

Ф е н т о н

Ні, щастям я клянусь, що жду від неба.
Хоч признаюсь, що сватати тебе

Спочатку посаг твій мене привабив,
А зблизившись — побачив я: дорожка
Від грошей ти і золота мішків.
Тепер лиш ти одна — усе багатство,
Якого прагну я.

А н н а

Все ж, любий Фентон,
Старайтесь батькову любов здобути.
А марні будуть ваші всі старання
Й благання — ну, тоді... Сюди ідуть!

(Відходять убік і продовжують тихо розмовляти.)

Входять Шеллоу, Слендер та місіс Квіклі.

Шеллоу

Припиніть їхню розмову, місіс Квіклі. Мій родич сам буде говорити за себе.

Слендер

Догнав — не догнав, а погнатись можна! Що ж, спробую.

Шеллоу

Ти не лякайся.

Слендер

Ні, вона мене не лякає. Це не турбує мене, а проте мені страшно.

Місіс Квіклі

(до Анни Педж)

Слухайте, містер Слендер бажає щось сказати вам.

А н н а

Я йду.

(До себе.)

Так ось обранець мого батька!
О, цілий світ гидких, потворних вад
Прибуток в триста фунтів прикрашає!

Місіс Квіклі

Як ся маєте, ласкавий містер Фентон? Прошу вас на одне слівце.

Шеллоу

Ось вона йде. Сміліш, небоже! Ти ж син свого батька, хлопче!

Слендер

Ну й батько ж був у мене, міс Анно! Мій дядько вам розкаже про цікаві події з ним. — Прошу вас, дядечку, розкажіть міс Анні, як мій батько вкрав з курника дві гуски, розкажіть, любий дядечку!

Шеллоу

Міс Анно, мій небіж кохає вас.

Слендер

А, так, так, звичайно. Я кохаю вас, як кожну жінку в Глостершірі.

Шеллоу

Він буде утримувати вас як благородну даму.

Слендер

Так, так. На довгу чи коротку ногу, не гірше есквайра.

Шеллоу

Він запише на ваше ім'я сто п'ятдесят фунтів.

Анна

Ласкавий містер Шеллоу, дозвольте йому освідчитись самому.

Шеллоу

Гаразд, дуже вдячний вам за це. Дякую за вашу підтримку. — Вона хоче говорити з тобою, небоже. Я залишаю вас.

Анна

Ну й що ж, містер Слендер?

Слендер

Ну й що ж, ласкава міс Анно?

Анна

Яка буде ваша остання воля?

Слендер

Моя остання воля? Оце так сміхота, справді! Ну й гарний жарт! Я, дякувати небу, ще не думаю про останню волю. Здоров'я моє не таке вже погане, хвалити бога.

Анна

Я хотіла запитати, містер Слендер, чого ви, власне, хочете від мене?

Слендер

Правду кажучи, особисто для себе я хочу дуже мало, вірніше нічого. Ваш батько та мій дядько розпочали це діло. Якщо мені пощастить — добре, а ні — нехай щастить тому, хто в сорочці родився. Вони краще від мене можуть вам розказати, в чому річ. Спитайте свого батька. Ось він іде.

Входять містер Педж та місіс Педж.

Педж

А, Слендер! — Доню, полюби його. —
А це що? Ви чого тут, містер Фентон?
Вчащання ваші, сер, лиш неприємні!
Сказав я, сер, — засватана дочка!

Фентон

Не гнівайтесь, прошу вас, містер Педж!

Місіс Педж

Ласкавий сер, мое дитя облиште!

Педж

Вона не пара вам.

Фентон

Сер, прошу вислухати...

Педж

Ні, містер Фентон! —
Ходім, суддя! — Ходім, мій сину Слендер! —
Мою ви думку знаєте; чого ж
Ви докучаєте нам, містер Фентон?

(Виходять Педж, Шеллоу і Слендер.)

Місіс Квіклі

(до Фентона)

Поговоріть із місіс Педж.

Фентон

О місіс Педж, люблю дочку я вашу
Так щиро й глибоко, що, на образи
Й відмови не зважаючи, підношу
Свого кохання прапор і від нього
Не відступлю! Ласкаву дайте згоду.

А н н а

Не 'ддайте, матінко, мене за дурня!

Місіс Педж

І не віддам. Є кращий муж для тебе.

Місіс Квіклі

Мій хазяїн, пан доктор.

А н н а

Ні, хай живою в землю закопають
І бруквами заб'ють мене на смерть*.

Місіс Педж

Та не хвилюйся. — Любий містер Фентон,
Ні другом вам, ні ворогом не буду.
Дочку питаю, як вона вас любить,
І за її бажанням учиню.
Тим часом, сер, прощайте. Треба йти їй,
Щоб батька не гнівити.

Ф е н т о н

Прощайте, місіс. — Нен, прощай і ти!

[Виходять місіс Педж і Анна.]

Місіс Квіклі

Це я так влаштувала. «Невже, — кажу їй, — ви віддасте свою дочку отому дурневі або якомусь лікарю? Гляньте краще на містера Фентона!» Так, це я все влаштувала.

Ф е н т о н

Спасибі. Й прошу, передай сьогодні ж
Цей перстень любій Нен. А ось — за труд твій.

Місіс Квіклі

Хай небо пошле тобі щасливу долю!

[Фентон виходить.]

Яке у нього добре серце! За таке серце кожна жінка пішла б в огонь і в воду. А проте я б хотіла, щоб з міс Анною одружився мій хазяїн. А може, містер Слендер? А чому, справді, не містер Фентон? Я зроблю.

* Одна з жорстоких форм самосуду того часу полягала в тому, що людину закопували в землю, а потім кидали їй в голову кегельні кулі, аж поки людина не вмирала. Анна Педж зм'якшує цю картину, заміняючи кегельні кулі бруквою.

що зможу, для всіх трьох, бо я ж їм обіцяла, і дотримаю свого слова. Особливо містеру Фентону. Ой, та мені ж треба бігти ще з іншим дорученням до сера Джона Фальстафа від моїх двох місис. А я, дурна, тут барюсь!

[Виходить.]

СЦЕНА 5

Кімната в гостиниці Підв'язки.

Входять Фальстаф та Бардольф.

Фальстаф

Гей, Бардольфе!

Бардольф

Я тут, сер.

Фальстаф

Піди принеси мені кухоль хересу. Та вкинь до нього грінок.

[Бардольф виходить.]

Хіба для того я жив, щоб мене тягали в кошику, як кучу покидьків з бойні, і жбурляли в Темзу?! Якщо я дозволю ще раз так з мене глузувати, то нехай тоді заберуть увесь мій мозок, підсмажать на маслі і викинуть собаці, як новорічну подачку! Негідники без сорому й жалю жбурнули мене в річку, неначе хотіли утопити сліпих цуценят, що сука привела їх аж п'ятнадцятеро. З моєї комплекції ви можете догадатись, що я маю властивість легко йти на дно; хоч би воно було так глибоко, як у самому пеклі, я б і тоді до нього дійшов би. Я й утонув би, та берег був пологий, і вода у цьому місці неглибока. А про таку смерть страшно й подумати! Адже ж у воді людина роздувається. А що з мене вийшло б, якби я ще й роздувся! Був би я тоді цілою труп-горою!

Входить Бардольф з хересом.

Бардольф

Там прийшла до вас місис Квіклі, сер; вона хоче поговорити з вами.

Фальстаф

Ну, додамо хересу до води з Темзи, а то у мене в животі так холодно, неначе замість пілؤلю для охолодження крижів я наковтався грудок снігу. Покаяч її.

Бардольф

Заходьте, жінко!

Входить місис Квіклі.

Місіс Квіклі

З вашого дозволу, сер, прошу пробачення... Доброго ранку вашій милості!

Фальстаф

Забери ці чарки. Іди звари мені якнайкраще пляшку хересу.

Бардольф

З яйцями, сер?

Фальстаф

Чистого, без ніякої домішки. Не хочу курячих зародків у моєму питві.

(Бардольф виходить.)

Тобі чого?

Місіс Квіклі

Я, сер, прийшла до вашої милості від місіс Форд.

Фальстаф

Місіс Форд? Досить з мене цих фортів. Жбурнули вже мене з цього форту. В печінках сидить у мене цей форт!

Місіс Квіклі

Ой, тяжкий день! Бідна голубка, вона ж не винна. Як вона лаяла своїх людей за те, що вони помилились в орієнтальності.

Фальстаф

Я теж помилився! Хіба можна вірити обіцянкам дурної жінки?

Місіс Квіклі

Ой, як же вона горює, сер! Вам би аж серце заболіло дивитися на неї. Сьогодні вранці її чоловік іде на пташині лови. Отож вона просить вас знов прийти до неї між годинами восьмою й дев'ятою. Я мушу негайно принести їй вашу відповідь. Вірте мені, сер, вона нагородить вас за все.

Фальстаф

Гаразд! Прийду до неї ще раз. Але ти перекажи їй, нехай поміркує над тим, що то є людина. Хай зважить на людську нетривкість — і тоді краще оцінить мої гідності.

Місіс Квіклі

Я так їй і перекажу.

Фальстаф

Неодмінно. Так ти кажеш, між дев'ятою й десятою?

Місіс Квіклі

Між восьмою й дев'ятою, сер.

Фальстаф

Добре, йди. Обов'язково буду.

Місіс Квіклі

Зоставайтеся здорові, сер.

[Виходить.]

Фальстаф

Дивна річ, що не чути містера Брука. Переказав мені, щоб я чекав на нього тут, а самого нема. Дуже полюбались мені його грошенята! А, ось і він.

Входить пересодягнений Форд.

Форд

Доброго здоров'я, сер!

Фальстаф

І вам також, містер Брук. Ви прийшли, щоб довідатись про мое побачення з жінкою Форда?

Форд

Я саме за цим і прийшов, сер Джон.

Фальстаф

Не буду вам брехати, містер Брук. Я був у неї в домі о годині, яку вона мені призначила.

Форд

Як же вам пощастило, сер?

Фальстаф

Дуже не пощастило, містер Брук.

Форд

Чого ж так? Хіба вона змінила свій намір?

Фальстаф

Та ні, містер Брук, але цей хиренний рогносець — її чоловік, в випадку безнастанних ревнощів, повернувся якраз в момент нашого побачення, коли ми тільки що почали обніматись, цілуватись та освідчуватись, — одним словом, саме тоді, коли ми закінчували пролог нашої комедії. Слідом за ним прибіг цілий натовп його приятелів, яких він понаскликав і підбурих своєю люттю, і вони справді почали шукати в домі коханця його жінки!

Ф о р д

Як, тоді, як ви були там?

Ф а л ь с т а ф

Так, тоді, як я був там.

Ф о р д

Що ж, він шукав вас і не міг знайти?

Ф а л ь с т а ф

Та от послушайте. На щастя прибігла якась місіс Педж і попередила її, що ось-ось прийде Форд. Жінка Форда зовсім розгубилася, але, за порадою місіс Педж, вони запхали мене в кошик з білизною.

Ф о р д

У кошик з білизною?

Ф а л ь с т а ф

Еге! Клянусь богом, у кошик з білизною! Запакували мене між брудних сорочок, капотів, шкарпеток, вонючих панчіх та засмацьованих серветок. Це була, містер Брук, така смердюча суміш найогидніших запахів, яка ще ніколи не ображала людських ніздрів.

Ф о р д

І довго ви там пролежали?

Ф а л ь с т а ф

Ні, ви послушайте, містер Брук, що мені довелося витерпіти, щоб спокунти цю жінку на гріх для вашого добра. Після того як мене було втиснуто в кошик, місіс Форд поклікала двох фордівських холуїв, і вони, з її наказу, потягли мене, під виглядом брудної білизни, на Детчетський луг. Вони вже підняли мене з кошиком на плечі, але на дорозі зупинив їх цей ревнивий мерзотник, їхній хазяїн, і разів зо два запитав, що у них в кошику. Я аж тремтів від страху, що цей навіжений мерзотник захоче подивитись у кошик. На щастя, фортуна, що призначила йому бути рогоносцем, відвела від кошика його руку. Він пішов далі шукати, а я подався геть під виглядом брудної білизни. Але слухайте далі, містер Брук. Я терпів муки трьох різних видів смерті. По-перше, я відчував нестерпний жах, що той ревнивий паскудний баран знайде мене в кошику. По-друге, я мусив лежати в найтіснішому просторі, скорчившись удвоє, головою до п'ят, неначе іспанський клинок, що складається лезом до рукоятки. Крім того мене було щільно закуполено, як міцну настоянку, в смороді брудної білизни, що вже починала шумувати у власному смальці. Уявіть собі, людина моєї комплекції... уявіть собі це все... Людина, що розтоплюється від тепла, як масло. Людина, якій взагалі властиво танути й випаровуватись. Це було чудо, що

я не задихнувся. І коли я отак вкрай розпарився і почав кипіти у власному смальці, як голландська страва, вони жбурнули мене в Темзу, як кидають розпечену підкову в холодну воду. Уявіть собі, я аж зашкварчав увесь! Уявіть собі все це, містер Брук!

Ф о р д

Скажу по щирості, сер, мені дуже прикро, що вам довелося стільки витерпіти заради мене. Виходить, що моя справа безнадійна,— ви вже більше не візьметесь за неї.

Ф а л ь с т а ф

Містер Брук, нехай мене вкинуть до Етні, як вкинули до Темзи, якщо я відступлюся від неї! Сьогодні вранці її чоловік збирається на полювання. Я вже одержав від неї запрошення на нове побачення, між восьмою та дев'ятою, містер Брук.

Ф о р д

Вісім уже пробило, сер.

Ф а л ь с т а ф

Невже?! Коли так, то мені треба поспішати на побачення. Приходьте ж до мене, коли вам буде зручніше. Я вам тоді розкажу про свої успіхи. Справа все-таки скінчиться тим, що вона буде ваша! Прощайте! Вона буде ваша, містер Брук! Містер Брук, ви наставите отакі роги Фордові.

[Виходить.]

Ф о р д

Гм, що ж це таке? Чи це мана? Чи, може, сон? Чи не сплю я? Містер Форд, прокиньтесь! Прокиньтесь, містер Форд! У вашому кращому вбранні дірка, містер Форд! Отак-о бути жонатого людиною! Отак-о мати білизну і кошика на неї! Ну, гаразд! Тепер я покажу вам, хто я такий! Я таки впіймаю цього негідника,— аджеж він зараз у мене в домі. Тепер він не втече,— це просто неможливо! Не влізе ж він у гаманець для дрібних грошей або в перечницю? А щоб часом диявол, який допоміг йому урятуватися, не прийшов ще раз йому на допомогу, я перешукаю навіть у найнеможливіших місцях. Хоч я й став тим, чого не міг уникнути, але більше не буду тим, чим не хочу бути. Якщо у мене є роги, що доводять мене до божевілля, то я виправдаю прислів'я,— буду скажений, як бик.

[Виходить.]

Д І Я Ч Е Т В Е Р Т А

С Ц Е Н А 1

Вулиця.

Входять місіс Педж, місіс Квіклі та Вільям.

Місіс Педж

Як ти думаєш, він уже в домі Форда?

Місіс Квіклі

Напевно там або ось-ось прийде. Ну й розлютувався він, по правді кажучи, за те, що його кинули у воду. Місіс Форд просить вас зараз же прийти до неї.

Місіс Педж

Я скоро прийду, от тільки відведу свого хлопчика до школи. Та он іде його учитель. Як видно, навчання сьогодні не буде.

Входить сер Г'ю Еванс.

Місіс Педж

Що це, сер Г'ю, в школі сьогодні нема навчання?

Еванс

Нема. Містер Слендер попросив мене віпустити дітей на прогулянку.

Місіс Квіклі

Хай господь його благословить за його добре серце!

Місіс Педж

Сер Г'ю, мій чоловік каже, що наш син ніякої користі з тих книжок не здобуває. Будь ласка, запитайте його що-небудь з граматики.

Еванс

Підійди плизьче, Вільяме. Підведи голову вище! Підходь же!

Місіс Педж

Підійди ближче, хлопчику. Тримай голову вище та відповідай вчителєві.
Не бійся.

Еванс

Вільяме, скільки чисел мають іменники?

Вільям

Два.

Місіс Квіклі

Он як! А я думала, що їх більше. Недурно ж кажуть: «Імен їх числа нема!».

Еванс

Тихо! Припиніть палачки. — А як буде «гарний», Вільяме?

Вільям

Pulcher.

Місіс Квіклі

Пулька? Є й кращі речі, ніж грати в пульку.

Еванс

Надто нетямуща жінка! Замовчіть, прошу вас. — А що таке lapis,
Вільяме?

Вільям

Камінь.

Еванс

А що таке камінь, Вільяме?

Вільям

Кремінь.

Еванс

Ні, це lapis. Прошу вдержати це в голові.

Вільям

Lapis.

Еванс

Це добре, Вільяме. Скажи, звідкіля похотять артиклі?

Вільям

Артиклі походять від займенників і відмінюються так: singulariter, nominativo: his, haec, hoc*.

* Тут і далі називаються різні форми латинських займенників, а також граматичні категорії (відмінки, числа тощо).

Е в а н с

Nominativo: hig, haeg, hog. Прошу зауважити: genitivo: huius. А як буде в знахідному вітмінкові?

В і л ь я м

Accusativo: hinc.

Е в а н с

Прошу тебе, дитино моя, згатати краще: accusativo: hung, hang, hog.

М і с і с К в і к л і

З цим латинським, скажу вам, і язика собі вломиш!

Е в а н с

Жінко, замовчіть. — А як кличний вітмінок, Вільяме?

В і л ь я м

O, vocativo, o!

Е в а н с

Пригадай, Вільяме, — кличний — saget*.

М і с і с К в і к л і

Ще й карк якийсь!

Е в а н с

Жінко, замовчіть!

М і с і с П е д ж

Тихо!

Е в а н с

А як буде родовий вітмінок у множині, Вільяме?

В і л ь я м

Родовий відмінок?

Е в а н с

Так, так.

В і л ь я м

Genitivo: horum, harum, horum.

М і с і с К в і к л і

Про родові відмінки, та ще й хором! Фе, фе! Ніколи і не згадуй, дитино, про такі речі.

* Відсутній.

Еванс

Стидайтесь, жінко!

Місіс Квіклі

Не годиться вам навчати таких слів дитину. Досить уже тих «гик» та «гок», а то ще й родові, та ще й хором!.. Фе, сором який!

Еванс

Жінко, ти спожеволіла? Хіба ти ніколи не чула про вітмінки, числа і рід? Такої дурної християнки я ще не бачив.

Місіс Педж

Та помовч уже, будь ласка.

Еванс

А тепер, Вільяме, як ти вмієш вітмінювати займенники?

Вільям

Правду казати, я забув.

Еванс

Треба вітміняти так: qui, quae, quod! Якщо ти забудеш твої qui, quae, quod, то скоштуєш лозини. А тепер іди пограйся, йди!

Місіс Педж

Він більше знає, ніж я думала.

Еванс

У нього туже гарна пам'ять. — До побачення, місіс Педж.

Місіс Педж

Прощайте, ласкавий сер Г'ю.

{Еванс виходить.

Ходім додому, синку. — Ходім, ми занадто забарились тут.

{Виходять.

СЦЕНА 2

Кімната в домі Форда.

Входять Фальстаф та місіс Форд.

Фальстаф

Ваш смуток поглинув мої страждання, місіс Форд. Я бачу, які ви наполегливі в своєму коханні до мене, і я заявляю, що відплачу вам за все, до найменшої волосинки, не тільки звичайними виявами любові, місіс

Форд, але й справжнім ритуалом кохання, з усіма його прикрасами та обов'язками. Але ви цілком певні, що ваш чоловік швидко не повернеться?

Місіс Форд

Він зараз на пташиних ловах, любий сер Джон.

Місіс Педж

(за кулісами)

Гей, кумасю Форд! Гей, відчиніть!

Місіс Форд

Ідіть до тієї кімнати, сер Джон.

[Фальстаф виходить.

Входить місіс Педж.

Місіс Педж

Добридень, серденько! Хто у вас вдома, крім вас?

Місіс Форд

А хіба що? Нікого, крім слуг.

Місіс Педж

Справді?

Місіс Форд

Авжеж!

(Тихо до неї.)

Говоріть голосніше.

Місіс Педж

Ну, я дуже рада, що у вас нікого нема.

Місіс Форд

Чому так?

Місіс Педж

А тому, кумасю, що на вашого чоловіка знов найшло його божевілля. Що він там витворює в мого чоловіка! Страшенно лає всіх на світі жонатих мужчин, кляне усіх без винятку Євиних дочок і б'є себе по лобі, примовляючи: «Вилазьте, вилазьте!..» Скільки не доводилось мені бачити всякого божевілля, але все це, порівнюючи з теперішнім його шаленством, не більше як лагідність, чемність і терпеливість. Яка я рада, що того гладкого рицаря тут немає.

Місіс Форд

Як! Невже мій чоловік згадував про нього?

Місіс Педж

Та він тільки про нього й говорить. Присягається, що останнього разу, коли він робив обшук у домі, рицаря винесли в кошику з брудною білизною. Він запевняє мого чоловіка, що той знову тут, і веде з ним сюди з полювання всю компанію — ще раз перевірити свої підозріння. Яка я рада, що рицаря тут нема! Ваш чоловік побачить тепер на власні очі, що він тільки дурень.

Місіс Форд

Але він ще далеко, місіс Педж?

Місіс Педж

Зовсім близько, в кінці вашої вулиці. Він зараз буде тут.

Місіс Форд

Пропала я! Рицар тут!

Місіс Педж

Ну, тепер вам навіки ганьба, а він уже мертва людина. І що ви за жінка! Швидше, швидше випроваджуйте його! Краще сором, ніж убивство!

Місіс Форд

Куди ж йому тікати? Як його рятувати? Може, знову сховати в кошик?

Входить переляканий Фальстаф.

Фальстаф

Е ні! У кошик я більше не полізу! Хіба я не встигну вийти раніше, ніж він прийде сюди?

Місіс Педж

На жаль, ні! Троє його братів стережуть біля дверей з пістолями, щоб ніхто звідси не вийшов, а то ви могли б утекти, поки він не прийшов. Ну, чого ж ви стоїте?

Фальстаф

А що ж мені робити? Я полізу в камін!

Місіс Форд

Ні, ні! Вони завжди розряджають туди свої рушниці після полювання.

Місіс Педж

Лізьте краще в піч!

Фальстаф

А де вона?

Місіс Форд

Даю вам слово, що він і там шукатиме! Ані одної шафи, скрині, ані комоду, шухляди, криниці, льошу він не забуде. Усі місця він оглядатиме по списку. В цьому домі рішуче немає де сховатися.

Фальстаф

Ну, тоді я вийду так.

Місіс Педж

Якщо ви з'явитесь отак, як ви є, то вас уб'ють! Краще переодягніться, сер Джон.

Місіс Форд

А як же ми одягнемо його?

Місіс Педж

Ах, я й сама не знаю як! Навіть широченна жіноча сукня на нього не налізе, а то він міг би надягнути капелюшок, шаль і хустку і так урядуватись.

Фальстаф

Ой, знайдіть що-небудь, мої горлички! Найгірший засіб — усе ж кращий від загибелі.

Місіс Форд

Тітка моєї служниці, огрядна жінка з Брейнфорда *, залишила тут свою сукню, там нагорі.

Місіс Педж

О, слово честі, це вбрання якраз буде на нього. Вона така ж гладка, як він. А ось її капелюшок із бахромою, ось і шаль. Біжіть нагору, сер Джон!

Місіс Форд

Ідіть, ідіть, любий сер Джон. Ми тут з місіс Педж пошукаємо якої-небудь хустки вам на голову.

Місіс Педж

Швидше! Швидше! Ми зараз прийдемо вас одягати. А ви поки що надягайте сукню.

(Фальстаф виходить.)

Місіс Форд

Якби мені хотілось, щоб мій чоловік зустрів його в такому одязі! Він терпіти не може отієї старої товстухи з Брейнфорда, — він запевняє, що

* Назва Брейнфорд означає «блід для мозку», «мозковий блід».

вона відьма, заборонив їй ходити до нашого дому, казав, що поб'є, як побачить її тут.

Місіс Педж

Коли б і справді бог допоміг йому потрапити під дрючок вашого чоловіка і щоб потім сам чорт керував тим дрючком!

Місіс Форд

Але мій чоловік справді йде сюди?

Місіс Педж

Авжеж, цілком серйозно, він тільки й говорить, що про кошик. Звідкись він довідався про нього.

Місіс Форд

Ми про це дізнаємось. Я звелю своїм слугам знову повторити історію з кошиком. Вони знову зустрінуться з ним у дверях, як це було минулого разу.

Місіс Педж

Але ж ваш чоловік зараз буде тут. Ходімо ж одягати рицаря брейнфордською відьмою.

Місіс Форд

Але ж я мушу перше навчити моїх людей, що їм робити з кошиком. Ідіть нагору, а я зараз принесу для нього хустку.

[Виходить.]

Місіс Педж

Хай би він повісився, цей безчесний шахрай! Що б ми йому не зробили, а для нього все буде мало!

А жартом цим ми доведем-таки,
Що хоч веселі — чесні ми жінки.
І сміх, і жарт веселий — не біда.
Відомо ж: греблю тиха рве вода!

[Виходить.]

Входять місіс Форд та двоє її слуг.

Місіс Форд

Ану, беріть ізнов на плечі цього кошика. Ваш хазяїн уже тут, біля дверей. Якщо він звелить вам поставити кошика додолу, слухайтесь його наказу. Тільки швидше!

[Виходить.]

1-й слуга

Ну, піднімай!

2-й слуга

Дай господи, щоб у кошику не було, як той раз, повно рицаря.

1-й слуга

Сподіваюсь, що не буде. Краще вже свинець носити, ніж його.

Входять Форд, Педж, Шеллоу, Каюс, сер Г'ю Еванс.

Форд

Ну, а як виявиться, що це правда, то ви, містер Педж, і тоді будете називати мене дурнем? — Поставте кошик долі, негідники! Покличте хто-небудь жінку! Молодчик у кошику! Ах ви, звідники мерзєнні! Тут ціла банда, ціла згряя, тут змова проти мене. Але тепер і самому чортові буде сором! Де жінка?! — Кому я кажу! Іди, йди сюди! Подивись, яку гарну білизну ти посилаєш прати!

Місіс Педж

Ні, це вже занадто! Містер Форд, вас більше не можна пускати ходити на волі, вас треба зв'язати.

Еванс

Справжнє пожевілля! Він сказився, він як скажений сопака!

Шеллоу

Справді, містер Форд, недобре, справді це недобре!

Форд

Я й сам це кажу, сер.

Входить місіс Форд.

Підійдіть-но ближче, місіс Форд! Місіс Форд, чесна жінка, скромна дружина, невинне створіння, що має чоловіком такого ревнивого йолопа! Мої підозріння, місіс, цілком безпідставні, адже ж так?

Місіс Форд

Нехай небо буде мені свідком, якщо ви підозрюєте мене в чомусь безчесному.

Форд

Красно ви говорите, безсоромна жінко! Чи вдержитесь же ви на тому! — Ану, вилазь, голубчику!

(Починає викидати з кошика білизну.)

Педж

Це вже занадто!

Місіс Форд

І не сором вам? Покиньте цю білизну!

Форд

Зараз я вас упіймаю!

Еванс

Як нерозсудливо! Невже ви будете перевертати шмаття своєї жінки? Облиште!

Форд

Кажу вам, спорожніть мені кошика!

Місіс Форд

Але навіщо, чоловіченьку, навіщо?

Форд

Містер Педж, учора в цьому кошику, — і це так само вірно, як і те, що я мужчина, — з мого дому когось винесли. То чому б йому не опинитись тут і сьогодні? Він тут, у моєму домі, я певен цього. Відомості мої правдиві, і ревнощі мої цілком обгрунтовані. — Викиньте з кошика усю білизну!

Місіс Форд

Якщо ви знайдете тут мужчину, то можете вбити його, як блоху!

Педж

Немає тут нікого.

Шеллоу

Честю клянусь, недобре так, містер Форд, не годиться. Ви тільки кривдите самого себе.

Еванс

Вам треба молитись богу, містер Форд, і не тавати волю уявленням вашого серця. Усе це ревнощі!

Форд

Гаразд, тут нема того, кого я шукаю.

Педж

І ніде його нема, він існує тільки у вашій уяві.

Форд

Допоможіть мені обшукати весь дім. Якщо я не знайду тут того, кого шукаю, то не щадіть тоді мене за моє безглуздя, хай я тоді назавжди стану

вашим застольним посміховиськом, нехай тоді кажуть: «Ревнивий, як Форд, що шукав полюбовника своєї жінки в горіховій шкаралупі». Зробіть мені ще раз ласку: допоможіть мені ще раз обшукати будинок.

Місіс Форд

Гей, місіс Педж! Ідіть сюди вниз із старою жінкою: чоловік мій має зараз піднятися нагору.

Форд

Із старою жінкою? Що ще за стара жінка?

Місіс Форд

Та це тітка моєї покоївки з Брейнфорда.

Форд

Ця відьма, шлюха, стара шахраювата шлюха! Хіба я не заборонив їй ходити до мого дому?! Що вона, з дорученням прийшла, так? Ми люди прості, ми і не догадуємось, що може робитися під виглядом ворожіння! Вона і ворожить, і чаклує, і морочить, і всяку всячину вигадує. Це не нашого розуму діло. Тут ми не второпаємо нічого. — Ану, йди сюди вниз, стара відьмо, чортова чаклунко! Іди, кажу тобі!

Місіс Форд

Та годі, любий, добрий чоловіченьку мій! — Панове любі, не дозволяйте йому бити стару жінку!

Входить Фальстаф у жіночому одязі. Його веде місіс Педж.

Місіс Педж

Ходімо, бабусю Прет, ходім! Дайте мені вашу руку.

Форд

От я її почастую; цю спритну Прет!

(Б'є Фальстафа щосили.)

Геть з мого дому, відьмо! Геть, голодранко, нахабо, геть, пройдо товстопуза, геть, геть! Я покажу тобі, як відьмувати! Я тобі почакаю!

[Фальстаф виходить.]

Місіс Педж

Як вам тільки не сором? Ви ж мало не вбили бідну жінку!

Місіс Форд

Може, навіть і вбив. Це дуже для вас похвально!

Ф о р д

На шибеницю її, прокляту відьму!

Е в а н с

Так чи інакше, а я й сам тумаю, що ця жінка — справді відьма. Терпіти не можу жінок з великою бородою. А я примітив у неї під хусткою велику бороду.

Ф о р д

Ходім зі мною, панове! Благаю вас, ходім! Побачите розв'язку моїх ревнощів. Якщо своїм криком я не наведу вас на слід — не вірте мені більше ніколи.

П е д ж

Ну що ж, уважмо ще раз його примху. Ходім, панове.

(Мужчини виходять.)

Місіс П е д ж

По правді кажучи, він таки добре його віддубасив.

Місіс Ф о р д

Ні, божою службою клянусь, не добре, а нещадно віддубасив!

Місіс П е д ж

Цей дрючок треба покропити свяченою водою і повісити у церкві над олтарем. Яку велику послугу він нам зробив!

Місіс Ф о р д

Як ви гадаєте, чи можемо ми продовжувати помсту, не принижуючи нашої гідності жіночої і зберігаючи чисту совість?

Місіс П е д ж

Я певна, що дух розпусти з нього вигнано. Якщо диявол не взяв його собі в потомствене й вічне володіння, то я гадаю, що він уже ніколи не насмілиться чіплятися до нас.

Місіс Ф о р д

Чи розказати нам нашим чоловікам, як ми з ним обійшлись?

Місіс П е д ж

Так, обов'язково, хоч би для того, щоб вибити усі дурощі з голови вашого чоловіка. Якщо вони по совісті вирішать, що цей бідний розпутний гладкий рицар повинен ще більшої кари зазнати, то ми візьмемо цю справу на себе.

Місіс Форд

Ручусь вам, що вони захочуть привселюдно ославити його і, по-моєму, наша комедія залишиться без фіналу, якщо ми не осоромимо рицаря перед усіма.

Місіс Педж

То ходім же кувати залізо. Коваль клепле, поки тепле.

[Виходять.]

СЦЕНА 3

Кімната в гостиниці Підв'язки.

Входять Хазяїн і Бардольф.

Бардольф

Сер, німці просять дати їм трьох коней. Сам герцог має прибути завтра до двору, і їм треба їхати йому назустріч.

Хазяїн

Який такий герцог, що робить із свого приїзду таємницю? Не чув я про нього при дворі нічого. Я сам поговорю з цими добродіями. Чи говорять вони по-англійськи?

Бардольф

Так, сер. Я покличу їх до вас.

Хазяїн

Коней я їм дам, але й примушу за них заплатити. Я з них злупаю як слід. Цілий тиждень уся гостиниця була до їх послуг. Я навіть іншим постояльцям відмовляв. А тепер нехай розв'язують свої гаманці, я з них витрясу усе! Ходім!

[Виходять.]

СЦЕНА 4

Кімната в домі Форда.

Входять Педж, Форд, місіс Педж, місіс Форд та сер
Г'ю Еванс.

Еванс

Це одна з найкращих жіночих витівок, які мені будь-коли доводилось пачити.

Педж

То він надіслав вам обом ці листи в один і той же час?

Місіс Педж

В одну й ту саму чверть години.

Форд

Пробач, дружино. Дій тепер як хочеш.
Скоріш я в сонці холод зафідозрю,
Ніж зрадницю в тобі. І честь твоя
Для нещодавнього єретика —
Міцна тепер, як віра.

Педж

Годі, годі!

І в перепрошеннях ви знайте міру,
Як і в образах.
Обдумаймо свій план. Хай жони наші
Ще раз, для привселюдної огласки,
Побачення старій призначать туші,
А ми його, впіймавши, провчимо.

Форд

Та плану кращого вже й не придумать!

Педж

Як? Переказати йому, що вони ждатимуть його опівночі в парку? Ні, ні, нізачо він не прийде.

Еванс

Ви кажете, що його кинули в річку, а потім тяшко побили у вигляді старої жінки? На мою думку, цим його так налякали, що він не прийде. На мою думку, плоть його так покарано, що в ній не залишилось уже ніякої хтивості.

Педж

І я так гадаю.

Місіс Форд

Ви вирішіть, що треба з ним зробити,
А ми удвох заманимо його.

Місіс Педж

Переказ давній є, що Герн-мисливець
Колись був лісником в Віндзорським лісі.
От ніби він опівночі зимою
Круг дуба ходить з рогами страшними,

Дерева ломить і псує худобу,
У кров удій коровам обертає
І гримотить жахливо ланцюгами.
Про це ви чули й знаєте, напевно,
Що забобонні люди старожитні,
Як правду, казку про мисливця Герна
Новому поколінню зберегли.

П е д ж

Багато хто й тепер вночі боїться
Ходити біля Гернового дуба.
То й що з того?

Місіс Ф о р д

До нас хай прийде
Під дуб цей на побачення Фальстаф
В одінні Герна, з рогами страшними.

П е д ж

Гаразд, нехай він неодмінно прийде,
І в цьому вигляді. Що ж, заманивши,
Ми з ним робитимем? Який ваш план?

Місіс П е д ж

Ми вже подумали про це. Ось що:
Ми нашу доньку Нен, малого сина
І ще кількох дітей, як фей та ельфів,
Одягнемо у біле із зеленим,
На голови дамо свічки воскові,
А в руки — брязкальця; і от коли
Ми стрінемось — вона і я — з Фальстафом,
Всі раптом вискочать вони із рову
З безладним співом; лиш побачим їх,
Обидві з жахом кинемось тікати.
Вони ж його оточать, наче феї,
Й почнуть щипати рицаря брудного
Й питать, як смів він в час таємних ігор
Прокрастися в їх захисток священний
Так нечесливо.

Місіс Ф о р д

Й поки правди він
Не скаже, все щипати будуть феї
Й пекти свічками.

Місіс Педж

А як скаже правду,
Всі вийдем ми, зірвемо з нього роги
І з глумом поведем в Віндзор.

Ф о р д

Слід дітям
Порепетирувать, а то не вийде.

Е в а н с

Я навчу дітей, що їм ропити; я й сам ладен мавпою убраться, щоб
підсмалити рицаря своєю свічкою.

Ф о р д

Це буде чудово. Піду куплю їм маски.

Місіс Педж

Хай Нен моя цариця буде фей
У білому прекрасному одінні.

П е д ж

Піду куплю їй шовку.

(До себе.)

А тим часом

Украде Слендер Нен, щоб повінчатись
В Ітоні з нею.

(Голосно.)

Шліть же по Фальстафа.

Ф о р д

Я сам як містер Брук піду до нього,
Він все мені розкаже. Певно, прийде!

Місіс Педж

Та не турбуйтеся. Ідіть готувати
Вбрання і все приладдя нашим феям.

Е в а н с

Ну, давайте готуватись. Це буде чудова розвага і цілком чесна плутня!

[Виходять Педж, Форд і Еванс.]

Місіс Педж

Ну, місіс Форд, тепер ви швидше шліть
До сера Джона, — що то відповідь він?

[Місіс Форд виходить.]

А я — до доктора: дала я слово,
Що тільки він одружиться із Нен.
Боліє Слендера мій чоловік, —
Він, правда, багатій, та справжній йолоп.
А в доктора є гроші, й друзі певні
Є при дворі. Лиш він їй мужем буде,
Хоча б і крацких тисячі знайшлись.

[Виходить.]

С Ц Е Н А 5

Кімната в гостинниці Підв'язки.

Входять Хазяїн гостинниці та Сімплъ.

Хазяїн

А ти чого, мурмило? Чого прийшов, товстошкірий? Говори, розкажуй,
розповідай! Стисло, ясно, швидко, враз!

Сімплъ

Та я, сер, я прийшов від містера Слендера — з сером Джоном Фальстафом поговорити.

Хазяїн

Ось його оселя, його господа, його замок, постійне ложе, похідне ліжко,
нещодавно розмальоване пригодами блудного сина. Підійди, постукай, за-
питай. Він озоветься, як антропофаг. Постукай, кажу тобі!

Сімплъ

До нього в кімнату зайшла стара жінка, така гладка жінка. Я насмі-
люсь тут почекаати, сер, поки вона вийде. Я, власне, і прийшов поговорити
з нею.

Хазяїн

Як? Гладка жінка? Ой, обікрадуть рицаря! Гукну до нього. — Гей,
вояко-забіяко! Сер Джон-вояко, озовись всіма своїми військовими лега-
нями, чи вдома ти? Твій хазяїн, твій ефесець * тебе канче!

Фальстаф

(за кулісами)

Чого тобі, хазяїне?

* Назва «ефесець» була синонімом слів — «плуत्याга», «веселун».

Хазяїн

Тут якийсь циган-татарин чекає, коли від тебе піде твоя товстуха. Жени її в шию, вояко, жени! Не ганьби моїх кімнат. Фе! Такі амури! Фе!

Входить Фальстаф.

Фальстаф

До мене, хазяїне, дійсно приходила стара і товста жінка. Але вона вже пішла.

Сімплъ

Насмілюсь запитати, сер, чи не була це брейнфордська ворожбитка?

Фальстаф

Саме вона й була, устрична ти черепашко. А чого тобі від неї треба?

Сімплъ

Містер Слендер, мій хазяїн, побачив, сер, як вона йшла вулицею і послав мене запитати в неї, сер, про якогось Німа, сер, що потягнув у нього ланцюжок, чи в нього той ланцюжок, чи ні?

Фальстаф

Я саме про це й розмовляв із старою жінкою.

Сімплъ

І що ж вона відповіла, насмілюсь запитати вас, сер?

Фальстаф

Вона сказала, що той, хто потягнув у містера Слендера ланцюжок, і є саме той, хто його видурив.

Сімплъ

А все ж таки я хотів би поговорити з нею самою, бо він доручив мені ще дещо в неї розпитати.

Фальстаф

А що ж саме? Кажи.

Хазяїн

Ану, швидше!

Сімплъ

Я нічого не вмю приховати, сер.

Хазяїн

А приховаєш — тут тобі й смерть!

С і м п л ь

Та тут нема нічого особливого, сер. Мій пан хоче довідатись щодо міс Анни Педж, чи пощастить йому взяти її за себе, чи ні?

Ф а л ь с т а ф

Пощастить, пощастить.

С і м п л ь

Що саме, сер?

Ф а л ь с т а ф

Чи взяти її за себе, чи ні. Іди перекажи йому, що жінка так мені й сказала.

С і м п л ь

Чи можу я насмілитись отак йому й переказати, сер?

Ф а л ь с т а ф

Звичайно, сер Мурмило! Бо хто ж за тебе сміливіший?

С і м п л ь

Дякую вашій милості. Ну й радітиме ж мій пан з таких новин.

[Виходить.]

Х а з я ї н

Мудрець ти, сер Джон, справжній мудрець. То в тебе була ота ворожитка?

Ф а л ь с т а ф

Авжеж, була, хазяїне. Там такого мені наворожила, що я навчився від неї більше, ніж за все своє життя. І нічого не дав їй за науку, — навпаки, ще мені надавали.

Входить Бардольф.

Б а р д о л ь ф

Ой, лихо, сер! Злодійство, справжнє злодійство!

Х а з я ї н

Де мої коні? Кажі до пуття, varletto! *

Б а р д о л ь ф

Втекли разом із шахраями. Тільки-но ми проїхали Ітон, ці гаспиди, а я якраз сидів позаду одного з них, скинули мене прямісінько в болото, а самі пришпорили коней та й зникли, як три німецькі дияволи, три доктори Фаусти.

* Varletto (італ.) — лакей.

Хазяїн

Вони поїхали зустрічати герцога, негіднику. Ти не смієш говорити, що вони втекли. Німці — чесні люди.

Входить сер Г'ю Еванс.

Еванс

Де хазяїн?

Хазяїн

В чім справа, сер?

Еванс

Будьте опережні з вашими постояльцями. До міста приїхав один мій приятель і розказує, що якісь три злодії, німці, обікрали всіх власників гостиниць і в Редінгу, і в Меденхеді, і в Кольбруці, — покрали всіх коней і гроші. Попереджаю вас, пажаючи вам добра. Ви людина розумна, щедра на витівки та жарти, вам не до лиця бути обдуреним. Прощайте.

[Виходить.]

Входить доктор Каюс.

Каюс

Де хазяїн Підв'язки?

Хазяїн

Ось тут я, пане доктор, — у збентеженні перед важкою дилемою.

Каюс

Не можу сказаць, що це таке, але мені говорили, що ви робите великий приготування для зустрічі якийсь німецький герцог. Вірте мій чесний слов, ніякого герцога при дворі не ожидаль. Кажу вам це для вашого добра. Прощайте.

[Виходить.]

Хазяїн

Біжи, гукай, кричи на гвалт, ледащо! Рицарю, допоможи мені! Пропав я! Біжи, лети, гукай, кричи на гвалт, ледащо! Пропав я!

[Виходить Хазяїн, Бардольф з ним.]

Фальстаф

Хотів би я, щоб увесь світ було одурено, бо й мене одурено, та ще й побито. Якщо при дворі дізнаються, яких я зазнав перетворень і як мене в тих перетвореннях мила й качали, то там з мене напевно витоплять крапля по краплі весь мій жир і віддадуть його рибалкам чоботи мастити. Запевняю вас, вони доти допікатимуть мені своїми дотепами, доки я не зморщусь увесь, як засушена груша. Не щастить мені страшенно після того

як я зшахрував, граючи у примеро*. Гаразд якби мені тільки вистачило духу на те, щоб проказати молитву, — я б покався.

Входить місіс Квіклі.

О! Звідкіля ти тут взялась?

Місіс Квіклі

Далебі, від обох, сер.

Фальстаф

Хай би чорт забрав одну, а дідько — другу! Обидві були б улаштовані. Я вистраждав через них більше, багато більше, ніж може витерпіти жалюгідна нетривалість людської природи.

Місіс Квіклі

А вони хіба не постраждали? Ще й як, повірте мені! А особливо одна з них — місіс Форд: її, сердешну, так побито, що вся вона в синяках та чорних плямах, живого місця на ній не побачите!

Фальстаф

Що ти мені говориш про синяки та чорні плями? Мене самого так побили, що я весь укритий всіма кольорами райдуги, та ще й мало не заарештували замість брейнфордської відьми! Коли б не моя подиву гідна спритність та уміння удаги звичайну стару жінку, то клятий констебль засадив би мене, як відьму, в тюремні колодки.

Місіс Квіклі

Дозвольте мені, сер, поговорити з вами у вашій кімнаті. Ви почувете від мене, в якому стані всі справи, і, запевняю вас, ви будете дуже задоволені. Ось лист до вас, який вам децю розкаже. Мої ви сердешні, як трудно вас звести до купи! Певно, хтось із вас прогнівив чимсь небо, що стільки у вас клопоту.

Фальстаф

Ходім нагору, в мою кімнату.

[Виходять.]

СЦЕНА 6

Інша кімната в гостиниці.

Входять Фентон та Хазяїн гостиниці.

Хазяїн

Пане Фентон, навіть не говоріть до мене. У мене так важко на душі. Я від усього відмовляюсь.

* Примеро — гра в карти.

Фентон

Та вислухай. Допоможи мені,
І — слово джентльмена — я обіцяю
Сто фунтів золотом понад всі збитки.

Хазяїн

Я вислухаю вас, містер Фентон, і принаймні не викажу нікому вашої таємниці.

Фентон

Уже не раз тобі я признавався,
Як я люблю прекрасну Анну Педж;
Взаємністю й вона відповідає
(Остільки, як від неї це залежить)
Моїм жаданням. Ось від неї лист,
Який тебе своїм здивує змістом.
Тут з нашим ділом жарт так тісно сплівся,
Що нарізно ніяк їх не збагнути,
Не знавши всього. Тут гладкий Фальстаф
Велику грає роль. Які то жарти —
Збагнеш з листа.

(Дає йому листа.)

Хазяїне мій любий,

Опівночі, до першої години,
Під дубом Герна буде Нен моя
Царицю фей сьогодні удавати;
Для чого — скаже лист. У цім убранні,
В той час як буде в розпалі вистава,
Звелів їй батько зникнути употай
Із Слендером і зараз же в Ітоні
З ним повинчатись. Нен не сперечалась.
Так, сер.
Та її мати — проти цього шлюбу:
Вона за те, щоб це був доктор Каюс,
І згодилась, щоб викрав він дочку
В той час, як буде в розпалі вистава,
Й до церкви віз, де ждатиме священник,
Щоб їх звінчать. Удавано вона
Скорилась плану матері і згоду
Дала і доктору. Та слухай далі:
Звелів у біле батько їй вдягнутись.
В убранні цім її побачить Слендер,
У слушну мить візьме її за руку

І поведе,— вона з ним піде. Мати ж,
Щоб доктор міг дочку пізнати легше
(Усі бо в масках рядженими будуть),
Звеліла їй в зелене одягнутись
І уквітчать чоло своє стрічками.
Коли побачить доктор, що пора вже,
Вшипне їй за руку, давши знак
Йти з ним. І дівчина дала їм згоду.

Х а з я ї н

Кого ж вона обмане — батька? матір?

Ф е н т о н

Обох, мій любий, і втече зі мною.
Допоможи ж нам пастора знайти,
Щоб в церкві ждав до першої години
І там обрядом шлюбу урочистим
Навік би наші поєднав серця.

Х а з я ї н

Ну що ж, одружуйтесь. Священик буде.
Приводьте дівчину, а піп знайдеться!

Ф е н т о н

Назавжди цим мене ти зобов'яжеш,
Та й зараз я тебе нагороджу.

[Виходять.]

Д І Я П' Я Т А

С Ц Е Н А 1

Кімната в гостинниці Підв'язки.

Входять Фальстаф та місіс Квіклі.

Фальстаф

Будь ласка, годі торохтіти. Іди! Сказав, що буду. Це уже втретє. Я вірю, що непарні числа приносять щастя. Тікай, іди! Кажуть, що в непарних числах криється магічна сила для всього — і для життя, і для долі, і для смерті. Іди!

Місіс Квіклі

Я постараюсь дістати для вас ланцюг і все, що можу, зроблю, щоб роздобути вам пару рогів.

Фальстаф

Та тікай швидше, кажу тобі! Час не жде. Вище голову і — риссю відсіля!

[Місіс Квіклі виходить.]

Входить переодягнений Форд.

А, містер Брук! Ну, містер Брук, справа вирішиться сьогодні вночі або ніколи! Приходьте в парк близько півночі до Гернового дуба, і ви побачите там чудеса.

Форд

А хіба ви не ходили до неї вчора, сер, як було у вас умовлено?

Фальстаф

Аякже, ходив, містер Брук, таким, як бачите, бідним старим чоловіком, а вийшов від неї, містер Брук, бідною старою жінкою. Цей негідник Форд, її чоловік, одержимий бісом найшаленіших ревнощів, які тільки можуть бути в божевільного. Признаюсь вам, містер Брук, він бив мене немилосердно, коли я був у жіночому образі. Будь я в образі чоловіка, містер

Брук, я й самого б Голіафа не злякався, навіть із самим лише ткацьким навоєм у руках *. Адже я знаю, що й життя наше — це ткацький човник. Я поспішаю, ходім зі мною, я все розкажу вам, містер Брук. З того часу як я ще скуб гусей, тікав зі школи і пускав дзигу, я не знав, що таке бути битим. Ходім, я розкажу вам неймовірні речі про цього мерзотника Форда. Сьогодні вночі я помщуся на ньому за все і віддам його жінку прямиєнько до ваших рук. Ходім зі мною. Цікаві речі готуються, містер Брук. Ходім зі мною!

[Виходять.]

С Ц Е Н А 2

Віндзорський парк.

Входять Шеллоу, Педж і Слендер.

Педж

Сюди, сюди! Ми заховаємось у замковий рів і будем там сидіти, аж поки побачимо вогники наших фей. Пам'ятай же, синку Слендер, про мою дочку.

Слендер

Аякже. Я говорив з нею, і ми вигдали умовні слова, щоб упізнати одне одного. Я підійду до тої, що в білому, і гукну: «цить!», а вона на це крикне мені: «торба!». От ми й впізнаємо одне одного.

Шеллоу

Це добре. Але навіщо вам оті — твоє «цить» та її «торба»? Ти ж її і так впізнаєш по білій сукні. О, вже пробіло десять.

Педж

Ніч темна. Вогні і дуги будуть якраз до речі. Небо, допоможи нашій забаві. «Ніхто не мислить злого, крім диявола лихого», а його ми зразу впізнаємо по його рогах. Ну, ходім. Ідть за мною.

[Виходять.]

С Ц Е Н А 3

Вулиця, що веде до Віндзорського парку.

Входять місіс Педж, місіс Форд та доктор Каус.

Місіс Педж

Пане доктор, моя дочка буде в зеленому. Коли ви побачите, що пора, беріть її за руку, ведіть до нашої церкви і швидше кінчайте справу. Ідть тепер вперед, до парку, а ми обидві зараз прийдемо.

* За біблійним переказом, цар іудейський Давид лише з пращею в руках переміг велетня Голіафа, а Фальстаф, за його власними словами, насмілювався б виступити проти Голіафа не інакше як з ткацьким навоєм, тобто з досить грубою деревиною.

Каюс

Я знаю, що мені робить. Адьє!

Місіс Педж

Бажаю вам успіху, сер.

[Каюс виходить.]

Чоловік мій не так радітиме з того, що буде обдурено Фальстафа, як гніватиметься на те, що доктор одружиться з моєю дочкою. Але байдуже, — краще трошки лайки, ніж цілком розбите серце.

Місіс Форд

А де ж Нен з її феями? Де валлійський диявол Еванс?

Місіс Педж

Вони заховались у рів біля дуба Герна, з погашеними свічками. В ту хвилину, як ми з вами зустрінемося з Фальстафом, вони відразу ж з'являться у темряві.

Місіс Форд

Це, певно, його налякає.

Місіс Педж

Якщо він і не злякається, все одно його засміють, а як злякається, його засміють ще більше.

Місіс Форд

Ну й ловко ж ми його обманемо.

Місіс Педж

Розпутника такого обманути —
Не означає віроломним бути!

Місіс Форд

Час уже наближається. До дуба! До дуба!

[Виходять.]

СЦЕНА 4

Відворський парк.

Входять сер Г'ю Еванс, одягнений сатиром, Анна Педж в одній царіві феї та інші, одягнені лісовими духами і феями.

Еванс

Швидше, швидше, феї, за мною. Не запутьте ваші ролі. Головне нічого не бійтесь, прошу вас. Захваймося усі у рів, і коли подам умовний знак, робіть усе так, як я вас учив. Ходім, ходім! Швидше, швидше!

[Виходять.]

СЦЕНА 5

Інша частина царку.

Входить Фальстаф, одягнений Герном. На голові у нього великі роги.

Фальстаф

Віндзорський дзвін пробив дванадцять. Хвилинка наближається. Тепер хай допоможуть мені боги з палкою кров'ю! Згадай, Юпітере, ти обернувся в бика заради своєї Європи,— кохання змусило тебе надіти роги*. О всевладне кохання! Ти часом робиш звіра людиною і, навпаки, людину робиш звіром. Ти ж сам, Юпітере, обернувся в лебедя з любові до Леди! О всемогутня любов! Як близько було тоді богам до перетворення на гусака! Перший гріх учинив ти в образі скотини. О Юпітере, це був скотський гріх! За ним з'явився гріх в образі дичини. Подумай, Юпітере, це ж дикий гріх! Коли вже у богів кров горить пекучою жагою, то що вже робити нам, бідним людям? Що до мене, то я ось, наприклад, перетворився у віндзорського оленя, найжирнішого, гадаю, на увесь ліс. О, пошли мені, Юпітере, прохолоду в час тічки, а інакше чи моя буде вина, якщо весь я спливу салом? — Хто йде сюди? Чи не моя лань?

Входять місіс Форд та місіс Педж.

Місіс Форд

Сер Джон, ти тут, мій оленю? Мій дорогий оленю!

Фальстаф

О чорнохвоста моя лань! Хай небо сипле дощем з картоплі, хай грім гримить на мотив «Зелених рукавів», хай падає град із запашних леденців, хай сніг іде з ванілі, нехай лютує буря пристрастей,— я заховаюсь тут!

(Обнімає її.)

Місіс Форд

Місіс Педж теж прийшла сюди зі мною, коханий мій.

Фальстаф

Тоді діліть мене, як жертовного оленя,— кожній по стегну. Обидва боки я залишу для себе, лопатки віддам лісникові, а роги заповім вашим чоловікам. А що, хороший з мене лісовик? Чи не говорю я, як мисливець Герн? На цей раз Купідон виявився сумлінним хлопцем, він нагороджує мене за все. Я, як справжній дух, вітаю вас!

За сценою трублять у ріг, чути галас.

* Європа — дочка фінікійського царя Агенора; закоханий у неї Юпітер (головний бог у римській міфології) викрав Європу, прибравши образ бика. Леда — дочка етолійського царя Фестія; Юпітер звабив її, прибравши вигляд лебедя.

Що там за галас?

Місіс Педж

Прости нам, господи, наші гріхи!

Місіс Форд

Що там таке?

Фальстаф

Тікаймо! Тікаймо!

Місіс Форд, місіс Педж

[Вибігають.]

Фальстаф

Видно, сам чорт не хоче мого осуду. Боїться, певно, щоб на моєму жирі не згоріло все пекло. Бо навіщо б йому так шкодити мені?

Входить сер Гю Еванс, одягнений сатиром. За ним іде Пістоль у вигляді лісового духа Гоб-Гобліна; далі входять місіс Квіклі, Анна Педж в образі королеви фей, за нею — цілий ґурт фей з восковими свічками на головах.

Королева фей

Зелені й білі феї, чорні й сині,
Ви сяйво місячне й нічні ви тіні,
Ви діти-сироти своєї долі,
Злітайте послужить нам на роздоллі!
Герольд Гоб-Гобліне, гукай мерщій!!

Пістоль

Замовкніть, ельфи! Тихше, духів рій!
В віндзорські комини лети, цвіркуне,
И щипай до синяків там челядь юну,
Де ще не метено й жар де не зачах,—
Цариця фей не любить нетіпах!

Фальстаф

(до себе)

То — феї. Вмре, хто їм хоч слово скаже,
И дивитись гріх на них,— зажмурюсь, ляжу.

(Лягає долиць.)

Еванс

Перлинка де? Лети, — і де дівчата
Молились тричі, як лягали спати,
Ім ніжні, чарівливі сні навій:

Хай сплять у сяєві дитячих мрій.
Хто ж ліг, забувши про свої провини,
Щипай їм руки й ноги, боки й спини.

Королева фей

Спішіть, спішіть!
Віндзорський замок, ельфи, облетіть,
Осіпте щастям всі його кімнати,
Щоб до страшного суду міг стояти
Священний дім достойних владарів,
Як владарі — достойні цих скарбів.
Намажте крісла орденської слави
Бальзамом, що сочать ним квіти й трави.
Хай кожне крісло, лати, щит, шолом
Навіки сяє вірності гербом.
Танцюйте ж, феї лугові, співайте,
В Підв'язки орден коло завивайте,
І де зімнете зелень, хай росте
Вона пишніш за поле золоте.
Nonpi soit qui mal u pense* — у квітах
Впишіть пурпурних, синіх, розмаїтих;
Немов сапфіри, перли і шовки
Підв'язки, що на рицарським коліні,
Вам буквами хай будуть ці квітки.
Летіть же всі, й до першої години
Круг дуба Герна хай танок наш плине,
Як незабутній звичай нам велить.

Еванс

Прошу — рука об руку, в коло йдіть!
А світляки нам будуть ліхтарями,
Щоп освітлить танок наш під дубами.
Та тихше: смертного тут чую я.

Фальстаф

Порятуй мене, небо, від цього валлійського диявола, а то він зробить з мене шматок сиру.

Пістоль

О підлий черв, проклятий до живоття!

* «Хай буде соромно тому, хто погано про це подумає» (франц.) — один з рицарських девізів.

Королева фей

Вогнем випробним рук його торкніться:
Як чистий він — без болю відхилиться
Вогонь повинен, а здригнеться він —
Нечистий серцем, то — розпусти син.

Пістоль

Почнім!

Еванс

Чи буде пень оцей горіти?

Всі палять Фальстафа свічками.

Фальстаф

Ой, ой, ой!

Королева фей

Брудний, брудний він, хтивістю неситий! —
В круг, феї! Слів зневаги заведім
І в такт усі щипать його почнім!

Еванс

Цілком справетливо, — він сповнений розпусти і неправди.

Пісня

(один голос)

«Сором помислам жадливим,
Сором втіхам похіталивим!
Похіть — лиш крові палання
Від нечистого бажання.
Серця полум'я в ній дише,
Мисль роздмухує все більше».

Хор

«Всі його щипаймо нині
За брудні його провини,
Щипаймо, печім його всі і штовхаймо, аж поки
Свічки не погаснуть, і місяць, і зорі високі».

Під час цієї пісні феї щипають Фальстафа. Доктор Каюс підходить з одного боку і забирає з собою фею в зеленому вбранні; з другого боку підкрадається Слендер і виводить фею в білому; потім приходить Фентон і викрадає Анну Педж. За сценою сурмять, чути, що наближаються мисливці. Всі феї розбігаються. Фальстаф скидає роги і підводиться з землі.

Входять Педж, Форд, місіс Педж і місіс Форд. Вони хапають Фальстафа.

П е д ж

Ні, не втечете, ми вже вас впіймали.
І то ж знайшли ким, — Герном одягнутись!

Місіс П е д ж

Та годі, час кінчати жарт. — Ну, як,
Сподобались вам, сер, жінки віндзорські?
Глянь, чоловіче мій! Не більш для лісу
Пасує одіж наша, ніж для міста?

Ф о р д

Ну, сер, хто тепер рогоносець? Містер Брук, це ж Фальстаф — негідний рогоносець! Ось його роги, містер Брук! І зауважте, містер Брук, — Фальстаф скористувався у Форда тільки його кошником для брудної білизни, та його дрючком, та ще двадцятьма фунтами грошей, але йому доведеться повернути їх містеру Брукові: у Фальстафа в заставу взято його коні, містер Брук.

Місіс Ф о р д

Сер Джон, нам з вами не пощастило, ми ніяк не могли зійтись. Ніколи не оберу я вас своїм коханцем, але завжди вважатиму вас за свого оленя!

Ф а л ь с т а ф

Тепер я тільки починаю розуміти, якого осла з мене зробили.

Ф о р д

А до того ще й вола. Доказ того й другого ми бачимо на власні очі.

Ф а л ь с т а ф

То це були зовсім не феї? Разів три або чотири мені й самому спало на думку, що це не феї, але моє нечисте сумління і несподіване запаморочення розумових здібностей призвели до того, що я прийняв цей грубий обман за чистісіньку правду і всупереч здоровому глуздові повірив, що то були феї. Ось яким йолопом може стати людина, коли вона але спрямовує свій розум.

Е в а н с

Шануйте бога, сер Джон Фальстаф, зречіться своїх гріховних пажань— і феї не будуть вас щипати.

Ф о р д

Гарно сказано, ельфе Г'ю!

Е в а н с

А ви покиньте свої ревності, прошу вас.

Ф о р д

Я ніколи більше не буду ображати свою дружину недовір'ям до неї, доки ти не зможеш освідчуватись їй чистою англійською мовою.

Ф а л ь с т а ф

Невже я розклав свій мозок на сонці і він висох так, що в ньому не лишилось ані крихти глузду, щоб застерегти мене від цього обману? То мене осідлав валлійський козел? То мені нап'яли фризовий ковпак блазня? Тепер мені залишилось тільки подавитись шматком підсмаженого сиру!

Е в а н с

З ширу не роблять жиру, а ваше черево — отин жир!

Ф а л ь с т а ф

«Шир та жир!» І я дожив до того, щоб з мене глумилась людина, яка робить таку лемішку з англійської мови? Цього одного досить, щоб по всій державі відбити охоту до розпусти і нічних пригод.

М і с і с П е д ж

Невже ви думали, сер Джон, що якби ми й вигнали в три вирви з наших сердець усю добротність і без усякого сорому прирекли себе до пекла, то диявол міг би примусити нас спокуситися вами?

Ф о р д

Такими тельбухами? Таким лантухом конопель?

М і с і с П е д ж

Такою тушею?

П е д ж

Таким підтоптаням, остиглям і зів'ялим, нестерпно поганим стариком?

Ф о р д

Лихомовним, як сам сатана?

П е д ж

Жалюгідним, як той Іов?

Ф о р д

І злобливим, як його жінка?

Е в а н с

І відданням перелюпству, і тавернам, і хересу, і вину, і медові, і пияцтву, і марнослів'ю, і лихослів'ю, і гультайству, і шахрайству?

Фальстаф

Ну що ж, глазуйте з мене. Ваша сила, що й казати. Мене розбито! Я не маю сили навіть відповісти одій валлійській купі вовни. Сама нікчемність топче мене ногами. Робіть зі мною, що хочете.

Форд

А ось що ми зробимо, сер: поведемо вас у Віндзор до одного добродія на прізвище Брук, в якого ви видурили гроші, пообіцявши звести його з чужою жінкою; повернення цих грошей буде для вас, гадаю, найбільшою з усіх неприємностей, яких вам довелося тут зазнати.

Місіс Форд

Ні, кинь про це,— він має по заслугі.
Простім цей борг і будьмо добрі друзі.

Форд

Ну добре, ось моя рука,— забудьмо все.

Фальстаф

І без того дорого я поплатився,— і викупаний я, і весь пщиланий.

Педж

Ну, веселіше, рицарю! Сьогодні ти чудово повечеряєш у мене в домі, і я дам тобі нагоду посміятися з моєї жінки так, як вона оце сміється з тебе. Ти тільки їй скажи, що містер Слендер вже звінчався з її дочкою.

Місіс Педж

(до себе)

Доктор з дружиною мають сумнів щодо цього. Якщо Анна Педж — моя дочка, то вона вже дружина доктора Каюса,

Входить Слендер.

Слендер

Ой, ой, ой! Батечку Педж!

Педж

А, синку! Ну як? Ну як там, синку? Все влаштовано?

Слендер

Влаштовано! Волів би я, щоб найрозумніші люди Глостершіра добрали тут глазду! Хай мене повісять, коли не так!

Педж

Що ж трапилося, синку?

Слендер

Прийшов я в Ітон вінчатися з міс Анною Педж, а це зовсім не вона, а якась одоробало хлопчисько! Якби це було не в церкві, то або я б його побив, або він мене. Щоб я з цього місця не зійшов, якщо я не думав, що це Анна Педж, а не хлопець поштаря!

Педж

Клянусь життям, ви взяли не ту!

Слендер

Навіщо ви це мені кажете? Звичайно, коли я хлопця прийняв за дівчину. Якби нас і звінчали, то навіщо він мені здався, хоч на ньому й була жіноча сукня.

Педж

Все це через власне ваше безглуздя! Хіба я вам не говорив, як впізнати мою дочку по її сукні?!

Слендер

Я й підійшов до тієї, що була в білій сукні. Я їй гукнув «цить», а вона мені на це — «торба», як було у нас з Анною домовлено. А проте виявилось, що це не Анна, а хлопець поштаря.

Еванс

О Єзус! Ви не могли нічого іншого попачити, крім хлопців, що виходять заміж!

Слендер

Ах, який збентежений я серцем! Що мені робити?

Місіс Педж

Любий Джордже, не гнівайся. Я знала про вашу змову—і одягла дочку в зелене. Зараз вона налевно вже в церкві з доктором і вінчається з ним.

Входить Каюс.

Каюс

Де місіс Педж? Мене зробить дурень, шорт забори! Я одружився з un garçon *, з хлопець, un pausan **, шорт забори, з хлопець, а не з Анна Педж! Шорт забори, мене зашляй у дурень!

Місіс Педж

Як, хіба ви взяли не ту, що була в зеленому?

* Хлопець (франц.).

** Селянин.

К а ю с

Я взяв зелена, шорт забори, але то був хлопець, шорт забори! Я увесь
Віндзор поставить на ноги!

[Виходить.]

Ф о р д

Яксь чудасія! Кому ж дісталася справжня Анна?

П е д ж

Передчуває моє серце щось недобре. А ось і містер Фентон!

Входить Фентон з Анною Педж.

Це що такс, містер Фентон?

А н н а П е д ж

Простить, мій добрий батечку! Люба моя матінко, пробачте!

П е д ж

Ну що ж, місіс? Чому ви не пішли з містером Слендером?

М і с і с П е д ж

Чому ти не пішла з доктором, дівчисько?

Ф е н т о н

Її вразили ви. Скажу вам правду.
Хотіли ви здійснити шлюб ганебний,
Де не було взаємної любові.
Вона і я заручені давно,
І от тепер ніхто нас не розлучить.
Свята провина, що вона вчинила,—
Не можна це підступністю назвати,
Непослухом, зневагою, обманом.
Тож уникає відтепер вона
Цим тисячі годин прокльонів грішних,
Що вирвав би у неї шлюб насильний.

Ф о р д

Та годі вже, нічого тут не вдієш!
Любов'ю править бог. Ми землю маєм
За гроші, жінку ж доля посилає.

Ф а л ь с т а ф

Я дуже радий, що хоч ви й націлили у мене, а стріла ваша влучила
у вас самих.

П е д ж

Що ж діяти! Щасливий будь, Фентоне!
Що неминуче — треба те приймати.

Ф а л ь с т а ф

Псам всяка дичина вночі хороша.

Е в а н с

Отож я потанцюю і поїм ізюму на ваших весіллях!

М і с і с П е д ж

Ну, годі міркувати. — Містер Фентон,
Дай боже вам багато днів щасливих! —
Ходім додому, любий чоловіче,
Й біля вогню з цих жартів посміємось. —
Сер Джон і всі, ходім!

Ф о р д

Гаразд. — Сер Джон,
Додержали свого ви Бруку слова:
З ним спати нині місіс Форд готова.

(Виходять.)

З М І С Т

	Стор.
Король Річард III. <i>Переклад Бориса Тена</i>	7
Приборкання норовливої. <i>Переклад Івана Кочерги</i>	163
Ромео і Джульєтта. <i>Переклад Ірини Стешенко</i>	279
Багато галасу з нічого. <i>Переклад Ірини Стешенко</i>	419
Віндзорські жартівниці. <i>Переклад Марії Тобілевич</i>	533
Вільям Шекспір. <i>О. О. Смирнов</i>	647
